

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om kombinationsstraff

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om kombinationsstraff (RP 268/2016 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 10/2017 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Paulina Tallroth, justitieministeriet
- specialplanerare Tuuli Herlin, justitieministeriet
- polisinspektör Heidi Kankainen, inrikesministeriet
- biträdande justitieombudsman Jussi Pajuoja, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- hovrättsråd Timo Ojala, Helsingfors hovrätt
- lagman Martti Juntikka, Egentliga Finlands tingsrätt
- förvaltningsrättsdomare Marianne Lastikka, Helsingfors förvaltningsdomstol
- häradsåklagare Juha-Mikko Hämäläinen, Helsingfors åklagarämbete
- specialsakkunnig Tiina Vogt-Airaksinen, Brottspåföljdsmyndigheten
- direktör Taina Nummela, Vasa fängelse
- direktör, professor Tapio Lappi-Seppälä, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rättspolitik
- överläkare Aulikki Ahlgren-Rimpiläinen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- vice ordförande Antti Santamäki, Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y.
- professor Raimo Lahti.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Polisstyrelsen
- Rättsregistercentralen

Betänkande LaUB 9/2017 rd

- Kriminaalihuollon tukisäätö
- Östra och Norra Finlands brottspåföljdsregion
- ansvarig överläkare Hannu Lauerma, Psykiatriska sjukhuset för fångar.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det i strafflagen införs bestämmelser om ett kombinationsstraff och stiftas en lag om verkställighet av kombinationsstraff. Det är fråga om ett nytt slags straff som ska bestå av ovillkorligt fängelse och en därpå följande övervakningstid. Kombinationsstraff ska kunna dömas ut till en återfallsförbrytare som gör sig skyldig till allvarliga brott och som måste anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet. Kombinationsstraffet ersätter ett fängelsestraff som avtjänas i sin helhet i fängelset. I den föreslagna lagen om verkställighet av kombinationsstraff föreskrivs det om övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff. På verkställigheten av fängelsetiden som ingår i ett kombinationsstraff ska bestämmelserna i fängelselagen tillämpas.

I propositionen föreslås också ändringar i lagen om förfarandet vid frigivning av långtidsfångar, rättegångsbalken, fängelselagen, lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten, straffregisterlagen, lagen om övervakad frihet på prov, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar, lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter samt brottsskadelagen.

Förutsättningarna för att döma till kombinationsstraff motsvarar enligt förslaget förutsättningarna för att döma en person att avtjäna hela strafftiden i fängelse. Det gällande systemet förblir nästan oförändrat med undantag för övervakningstiden. Övervakningstiden förutsätter inte samtycke av den dömden. Övervakningstiden föreslås vara ett år.

Innehållet i övervakningstiden ska bestämmas bland annat utifrån en individuell riskbedömning av fången. Dennes viktigaste lagstadgade skyldigheter ska vara att stanna i bostaden, iaktta drogfrihet i samband med situationer som hänför sig till verkställigheten av övervakningstiden, delta i verksamhet och förbinda sig till övervakning.

För grovt brott mot skyldigheterna ska ovillkorligt fängelse kunna dömas ut för återstoden av övervakningstiden.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter och regleringssätt

I 2 c kap 11 § i den gällande strafflagen föreskrivs det om avtjänande av hela strafftiden i fängelse. Enligt bestämmelsen kan en domstol på vissa villkor besluta att den dömden frigges från fängelse.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

set först när han eller hon avtjänat hela den ådömda strafftiden. För ett beslut om att avtjäna hela strafftiden i fängelse krävs det att gärningsmannen döms till fängelse i minst tre år för något av de allvarliga brott som nämns i bestämmelsen, exempelvis mord, dråp eller grov misshandel, och att gärningsmannen under de tio år som föregick brottet gjort sig skyldig till ett brott som nämns i bestämmelsen, eller det brottet har begåtts inom tre år efter det att han eller hon frigivits från avtjänande av den påföljd som avses i bestämmelsen. Det krävs också att gärningsmannen på basis av en sinnesundersökning och farlighetsbedömning anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet.

En person som avtjänar hela strafftiden har möjlighet att söka villkorlig frigivning vid Helsingfors hovrätt när fem sjättedelar av straffet har avtjänats. Inför behandlingen ska hovrätten begära utlåtande om huruvida personen alltjämt ska anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet (17 kap. 37 § 4 mom. i rättegångsbalken). Före den villkorliga frigivningen kan fången med sitt samtycke placeras i övervakad frihet på prov. Om en fånge som avtjänar hela strafftiden inte söker villkorlig frigivning, friges fången från fängelset först när hela fängelsestraffet har avtjänats. Fångens farlighet bedöms då inte mera i slutet av strafftiden.

Regeringen föreslår i propositionen att avtjänande av hela strafftiden i fängelse ska ersättas med ett kombinationsstraff, som består av ovillkorligt fängelse och en övervakningstid på ett år som följer omedelbart på det. Det är fråga om en ny straffart. Den som döms till straffet har inte möjlighet till villkorlig frigivning enligt prövning eller övervakad frihet på prov. Förutsättningarna för att döma till kombinationsstraff motsvarar de nuvarande förutsättningarna för att döma en person att avtjäna hela strafftiden i fängelse. En nyhet jämfört med i dag är den övervakningstid på ett år som följer på fängelsestraffet. Syftet med den är stödja en planmässig och progressiv frigivning och på så sätt upprätthålla och främja färdigheterna för anpassning i samhället för den övervakade.

En plan för strafftiden ska utarbetas för den övervakade. För att planera innehållet i den ska Enheten för hälso- och sjukvård för fångar göra en bedömning av risken för att fången i fråga begår ett våldsbrott. Till den övervakades skyldigheter under övervakningstiden hör att stanna i en bostad som Brottsförhållandenmyndigheten har godkänt, att iaktta drogfrihet i verksamhet som anknyter till avtjänandet av straffet, att delta i anvisad verksamhet som främjar hans eller hennes sociala färdigheter och beredskap för ett liv utan kriminalitet. Iakttagandet av planen för strafftiden ska under övervakningstiden övervakas med hjälp av tekniska anordningar, i praktiken en elektronisk fotboja, och personliga kontakter. Övervakningstiden är en del av kombinationsstraffet och kräver inte fångens samtycke. Ett grovt brott mot skyldigheterna leder till att domstolen förvandlar övervakningstiden till ovillkorligt fängelse.

Ett kombinationsstraff där fängelsestraffet omedelbart åtföljs av en obligatorisk övervakningstid på ett år är ett strängare straff för målgruppen än det nuvarande straffet, dvs. att avtjäna hela strafftiden i fängelse. De nya bestämmelserna kan därför tillämpas först på brott som har begåtts efter det att lagen trätt i kraft.

Syftet med propositionen är att minska återfallsbrottsligheten (s. 13). Det framgår av propositionen (s. 12 och 13) att i praktiken har de som avtjänat hela straffet inte frigivits i villkorlig frihet, och enligt uppgifter som erhållits av Brottsförhållandenmyndigheten har nästan alla av dem i frigiv-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

ningsprövningen konstaterats fortfarande vara synnerligen farliga för någon annans liv, hälsa eller frihet. Därför har de som avtjänar hela strafftiden i allmänhet inte heller kunnat placeras i övervakad frihet på prov, sägs det i propositionen. Enligt propositionsmotiven friges fångar som avtjänar hela strafftiden i regel från fängelse till samhället utan stöd och övervakning. Vidare sägs det att det är problematiskt att de fångar som konstaterats vara de allra farligaste för andras liv eller hälsa friges utan ett skede under vilket man skulle följa deras anpassning i samhället och som skulle förbereda dem för ett liv utan brottslighet. Den relativt höga återfallsbenägenheten hos denna grupp av fångar och i synnerhet grovheten av de brott som förövarna återfaller i talar för ibruktagande av de nya övervakningsmetoderna.

För att införa det nya kombinationsstraffet föreslår regeringen ett stort antal ändringar och kompletteringar i den gällande lagstiftningen. I praktiken är det ändå ett mycket litet antal fångar som berörs av bestämmelserna: antalet fångar som avtjänar hela strafftiden är enligt uppgift för närvarande 33 (1.10.2017). Av dem friges årligen cirka tre fångar. En del av de sakkunniga som utskottet hörde har också ansett att propositionens syften hade kunnat nås med mindre ändringar i lagstiftningen genom att utveckla det nuvarande systemet. Man kunde till exempel ha utvecklat den övervakade friheten på prov.

Lagutskottet har bitt justitieministeriet och Brottspåföljdsmyndigheten om mer exakta uppgifter om antalet fångar som avtjänar hela strafftiden och om frigivningen och återfallsbrottsligheten i fråga om dem. Enligt de kompletterande uppgifter som fåtts frigavs 41 sådana fångar som förordnats att avtjäna hela strafftiden under tiden 1.10.2006—8.3.2017. Av dem frigavs 17 fångar direkt från fängelset efter avtjänat fängelsestraff, utan övervakning. I fråga om 20 fångar har det däremot ingått övervakning i samband med frigivningen. Det har bland annat handlat om villkorlig frigivning kombinerad med övervakning, villkorlig frigivning efter övervakad frihet på prov eller enbart övervakad frihet på prov. Dessutom har fyra fångar frigivits för vård vid Niuvanniemi psykiatriska sjukhus. Mot bakgrund av detta finns det alltså 24 fångar som frigivits på något annat sätt än direkt från fängelset.

Det framgår också av de kompletterande uppgifterna att sex (ca 35 %) av de 17 fångar som avtjänat hela strafftiden och frigivits utan övervakning och fyra (ca 17 %) av de 24 fångar vars frigivning förenats med övervakning eller som frigivits för vård på Niuvanniemi sjukhus har återfallit i brott efter frigivningen. Av Brottspåföljdsmyndighetens publikation över statistik 2016 framgår det att nivån på återfallsbrottslighet för frigivna fångar ligger på cirka 60 procent. I ljuset av siffrorna ovan verkar det alltså som om återfallsbrottsligheten hos dem som avtjänar hela strafftiden är lägre än hos de frigivna fångarna. Siffrorna är ändå inte helt jämförbara, eftersom uppgifterna för de fångar som avtjänar hela strafftiden baserar sig på individuell uppföljning under en urvalsperiod på drygt tio år medan uppföljningstiden för Brottspåföljdsmyndighetens statistik är fem år. Dessutom frigavs åtta fångar (ca 20 %) som avtjänar hela strafftiden under periodens sista år, vilket betyder att uppföljningstiden är kort för deras del. En annan sak som försvårar en jämförelse är det låga antalet fångar som avtjänar hela strafftiden. Dessutom är dödligheten hög i målgruppen (åtta av de nämnda 41 frigivna fångarna).

Enligt de kompletterande uppgifterna till lagutskottet är också de nya brott som fångar som avtjänat hela strafftiden begår efter frigivningen i allmänhet allvarliga. I merparten av fallen har det handlat om grov misshandel, men det förekommer också andra allvarliga våldsbrott och sexual-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

brott. Tre försök till dråp har begåtts. Tre frigivna har på nytt dömts att avtjäna hela strafftiden i fängelse. Återfallen har i regel skett inom ett år från frigivningen.

Lagutskottet konstaterar att de kompletterande uppgifterna ovan preciserar den bild som propositionen ger av dem som avtjänar hela strafftiden. Av uppgifterna framgår det att för över hälften av dem har frigivningen förenats med något slag av övervakning. Det sägs inte i propositionen. Utskottet anser att det är positivt att man har lyckats frige en så stor del av fångarna i denna svåra målgrupp på något annat sätt än direkt från fängelset. Ändå frigges en betydande del av fångarna direkt från fängelset efter att ha avtjänat hela strafftiden. Det är ett missförhållande, menar utskottet. Man bör också notera att även om de kompletterande uppgifter som fåtts om återfallsbrottligheten hos dem som avtjänat hela strafftiden bör tolkas försiktigt, verkar det som om återfallen varit färre hos de fångar vars frigivning varit förenad med någon form av övervakning än bland dem som har frigivits direkt från fängelset. Detta är en positiv sak och stöder användningen av övervakningsmetoder.

Efter en helhetsbedömning av frågan anser utskottet att man behöver utveckla frigivningen av den grupp fångar som avtjänar hela strafftiden genom mer stöd och övervakning. I detta syfte är det motiverat och lämpligt att införa det kombinationsstraff som regeringen föreslår. Vid bedömningen av den föreslagna påföljden har utskottet fäst uppmärksamhet vid att återfall i allvarliga brott redan i sig är en förutsättning för att en fånge ska kunna dömas till att avtjäna hela strafftiden. Enligt uppgift är också de nya brott som begås efter att hela strafftiden har avtjänats i allmänhet allvarliga. Det är således fråga om en särskild målgrupp vilket bör beaktas vid frigivningen, övervakningen och stödet. Det att återfallen i regel har skett inom ett år från att hela straffet avtjänats talar för att koncentrera övervakningen till en tidsperiod på ett år efter frigivningen från fängelset. Å andra sidan är en övervakningstid på ett år så pass krävande att det bör återspeglas på innehållet i övervakningen.

Utskottet anser således att det inte är värt att understödja övervakad frihet på prov som ett alternativ för fångar som avtjänar hela strafftiden. Orsaken är att övervakad frihet på prov är tänkt som en övervakning i högst sex månader som sker före villkorlig frigivning och som till innehållet är mycket krävande och är beroende av prövning. Övervakningen sker dessutom under fängelsetiden vilket betyder att övervakningstiden förkortar fängelsestraffet. Att förkorta fängelsestraffet för fångar som avtjänar hela strafftiden skulle för sin del strida mot propositionens utgångspunkter och syften. Inte heller i lagtekniskt avseende skulle det vara någon obetydlig ändring att utveckla den övervakade friheten på prov så att den bättre skulle passa fångar som avtjänar hela strafftiden.

Godkännandet av det föreslagna kombinationsstraffet betyder att en ny straffart som innefattar övervakning införs. I vårt påföljdssystem finns det redan nu flera olika påföljder som innefattar olika slag av övervakning. Systemet kan anses rätt komplicerat och svårt att överblicka när det gäller de olika formerna av övervakning. Utskottet anser att systemet i fortsättningen bör bedömas utgående från detta.

Benämningen ”kombinationsstraff” anger att straffet består av flera element men ger ingen särskilt klar bild av den föreslagna kombinationen av fängelse och påföljande övervakningstid. Un-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

der utskottsbehandlingen av propositionen har det emellertid inte kommit upp något bättre beskrivande namn för kombinationsstraffet, och utskottet har således beslutat godkänna benämningen.

Övervakningstiden och dess verkställighet

Enligt förslaget till 2 c kap. 11 § 1 mom. i strafflagen består ett kombinationsstraff av ovillkorligt fängelse i högst den tid som enligt de bestämmelser som tillämpas på fallet utgör maximistraffet för brottet och av en omedelbart därpå följande övervakningstid på ett år.

Övervakningstiden är en obligatorisk del av kombinationsstraffet, och den är alltid lika lång, oberoende av längden på det utdömda fängelsestraffet. Domstolen har således ingen prövningsrätt i dessa frågor. Förslaget skärper också påföljdssystemet mer när det gäller korta fängelsestraff, eftersom fängelsestraffet för dem som avtjänar hela strafftiden enligt uppgift är 3—15 år. Den föreslagna bestämmelsen innebär dessutom att det straff domstolen som dömer ut kan överskrida längden av det straff som framgår av straffbestämmelsen för respektive brott. I sitt utlåtande om propositionen har grundlagsutskottet framhållit att den föreslagna regleringen är främmande för systematiken i strafflagstiftningen, eftersom en brottslig gärnings klanderbarhet och det därmed anknytande straffhotet enligt rådande praxis bestäms i samband med rekvisitet för brottet i fråga. Enligt grundlagsutskottet är det inte helt problemfritt att maximistraffet inte framgår av straffbestämmelsen för en gärning. Grundlagsutskottet anser ändå att den föreslagna regleringen är möjlig, eftersom avvikelser från straffskalans maximum är exakt reglerad i den föreslagna bestämmelsen och eftersom det också i den föreslagna 2 § i strafflagens 6 kap. föreskrivs om möjlighet att avvika från maximistraffet. Grundlagsutskottet anser ändå att man bör förhålla sig mycket restriktivt till det föreslagna regleringssättet och att lagutskottet därför bör överväga en ändring av förslaget till 2 c kap. 11 § 1 mom. i strafflagen så att maximilängden för kombinationsstraff håller sig inom den straffskala som framgår av straffbestämmelsen för brottet i fråga.

Lagutskottet har beslutat att tillstyrka det föreslagna kombinationsstraffet, på det sätt och på de grunder som anges ovan. Med tanke på likabehandlingen av fångarna och målgruppens obetydliga storlek och för att systemet ska vara klart och förutsebart anser utskottet att det är befogat att övervakningstiden ska vara en obligatorisk del av påföljden och att den alltid ska vara lika lång. Möjligheten att under övervakningstiden ändra den plan för strafftiden som avser övervakningstiden gör systemet flexibelt och sporrande. Enligt förslaget kan den totala längden på ett kombinationsstraff överskrida straffskalan i straffbestämmelsen för ett brott, om domstolen när den dömer ut kombinationsstraffet bestämmer ett så långt fängelsestraff att övervakningstiden på ett år inte kan avtjänas inom ramen för straffskalan. Detta grundar sig på målet i propositionen att ge fångar som avtjänar hela straffet stöd i samband med frigivningen utan att ändå förkorta fängelsestraffen. Om den föreslagna bestämmelsen i strafflagens 2 c kap. 11 § 1 mom. skulle ändras så att maximilängden på kombinationsstraffet skulle hålla sig inom straffskalan för respektive straffbestämmelse, skulle detta betyda att övervakningstidens längd kunde variera inom den lilla målgruppen. Övervakningstiden skulle dessutom förkortas uttryckligen i de allvarligaste fallen. Lagutskottet anser inte att detta är motiverat med tanke på propositionens mål, en jämlik behandling av målgruppen eller systemets tydlighet. På de grunder som anges ovan har utskottet beslutat tillstyrka de föreslagna bestämmelserna och regleringssättet.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Stöd till fångar

Syftet med den övervakningstid som ingår i kombinationsstraffet är stödja en planmässig och progressiv frigivning av fångar och på så sätt upprätthålla och främja färdigheterna för anpassning i samhället för den övervakade. Enligt uppgift till utskottet är syftet med propositionen att stödja den som dömts till kombinationsstraff under övervakningstiden. Stödet ges i enlighet med normalitetsprincipen och med hjälp av samarbete mellan olika aktörer. En dömd som övergår till verkställighet av övervakningstiden har i egenskap av kommuninvånare samma rätt till exempelvis bostad och tjänster inom den offentliga social- och hälsovården som andra kommuninvånare.

Lagutskottet konstaterar att det för att övervakningstiden för ett kombinationsstraff ska lyckas är väsentligt att man försöker ordna rehabiliterande verksamhet och stöd redan under fängelsetiden och att sådan verksamhet ordnas också under övervakningstiden. Särskild vikt bör fästas vid rehabilitering inom missbrukar- och mentalvården. Man bör också sträva efter att vid behov ordna vård och rehabilitering också efter övervakningstidens slut.

En annan sak som är av betydelse för att övervakningstiden ska lyckas är en noggrann och individuell planering som inleds i god tid innan övervakningstiden börjar. Det är också viktigt att den övervakade får hjälp med att söka kommunala och andra tjänster. Utskottet stöder den föreslagna regleringen om att Brottspåföljdsmyndigheten vid beredningen av planen för strafftiden i behövlig utsträckning ska samarbeta med socialvårds-, hälsovårds-, boende- och arbetskraftsmyndigheterna i fångens hem- eller boningskommun, andra myndigheter samt privata sammanslutningar och enskilda personer (8 § 1 och 4 mom. i lagförslag 2). Enligt uppgift kan man stödja detta samarbete genom partnerskapsavtal mellan Brottspåföljdsmyndigheten och organisationerna och samarbetsavtal mellan Brottspåföljdsmyndigheten, kommunerna och organisationerna. Lagutskottet anser att ett sådant samarbete är värt allt stöd.

Till den övervakades allmänna skyldigheter hör skyldigheten att stanna i sin bostad (4 och 12 § i lagförslag 2). Eftersom det är en nödvändig förutsättning för att kunna verkställa övervakningstiden att man hittar en bostad, anser utskottet att det är väsentligt att den övervakade får hjälp med att ordna en bostad. Annars kan det hända att övervakningstiden stupar på bostadslöshet eller problem med att ordna en bostad för dem som har det sämst ställt. Det kan också bli ett hinder för verkställighet av övervakningstiden att den övervakade byter bostad eller att hans eller hennes förhållanden ändras på något annat sätt under denna tid (16 § i lagförslag 2). När man beaktar det som sägs ovan är det särskilt viktigt att Brottspåföljdsmyndigheten tillsammans med olika intressentgrupper stöder de övervakades möjligheter att få en bostad. Enligt uppgift strävar justitieministeriet och Brottspåföljdsmyndigheten efter att inom ramen för åtgärdsprogrammet för förebyggande av bostadslöshet, AUNE, säkerställa att det reserveras tillräckligt med bostäder för frigivna fångar.

Begränsat drogfrihetskrav

Enligt de föreslagna bestämmelserna får den övervakade inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel under övervakarmötena eller på platsen för arbete, rehabilitering, utbildning eller någon annan verksamhet som hänför sig till verkställigheten av påföljden eller under sådana sammankomster som verkställigheten förutsätter (5 § 1 mom. i lagförslag 2). Den fö-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

reslagna bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll det som föreskrivs om samhällstjänst och ungdomsstraff (38 och 65 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder 400/2015). Skyldigheten att inte använda berusningsmedel i samband med övervakningen är inte hundra procentig utan mer begränsad. Bestämmelsen gäller ändå inte narkotika som avses i narkotikalagen (373/2008), eftersom användning av narkotika under övervakningstiden är förbjuden (5 § 2 mom. i lagförslag 2).

Det framgår av propositionsmotiven (s. 15) att man vid beredningen av förslaget övervägde att helt förbjuda användningen av berusningsmedel, eftersom förövandet av våldsbrott och användning av berusningsmedel har ett klart samband. Man stannade ändå inte för detta, eftersom ett totalförbud mot användning av alkohol bedömdes kunna leda till situationer där övervakningstiden skulle komma att förvandlas till fängelse på grund av t.o.m. mycket liten användning av alkohol, trots att övervakningstiden annars skulle ha löpt klanderfritt. Sådana förvandlingar av straff ansågs inte meningsfulla med tanke på målsättningen för övervakningstiden. Införande av endast ett partiellt förbud mot användning av alkohol förordas enligt propositionen också av att alkohol är ett tillåtet medel i samhället.

Utskottet konstaterar att det begränsade drogfrihetskravet som gäller alkohol och andra berusningsmedel avviker från det som föreskrivs om övervakad frihet på prov och övervakningsstraff, eftersom det sistnämnda kräver total drogfrihet. För ett strängare drogfrihetskrav under övervakningstiden i ett kombinationsstraff än det som regeringen föreslår talar målgruppen för påföljden och arten av de brott som ligger till grund för domen. Påföljden gäller ju personer som återfallit i allvarliga våldsbrott, och ofta ligger det användning av berusningsmedel bakom brotten. Å andra sidan avviker övervakningstiden i ett kombinationsstraff från övervakningsstraff och övervakad frihet på prov genom att det inte krävs fångens samtycke för övervakningstiden, och den räknas inte heller in i fängelse tiden. Övervakningstiden i ett kombinationsstraff är också längre än ett övervakningsstraff eller övervakad frihet på prov (högst sex månader). Utskottet anser att övervakningstiden på ett år är krävande för den övervakade och har därför beslutat att stödja regeringens förslag om begränsat drogfrihetskrav.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av strafflagen

2 c kap. Om fängelse.

Utskottet föreslår att *kapitelrubriken* ändras så att den utöver fängelse innefattar också kombinationsstraff. *Ingressen* i lagförslaget behöver därför också ses över.

12 §. Kombinationsstraff som straffskärpningsgrund. I paragrafen föreskrivs om kombinationsstraff som straffskärpningsgrund om den dömden begår ett nytt brott inom tre år från att den fängelse tid som ingår i kombinationsstraffet upphört. Enligt paragrafen krävs det för att kombinationsstraffet ska kunna användas som straffskärpningsgrund att personen enligt domstolens prövning ska dömas till ovillkorligt fängelse för det nya brottet. Utskottet föreslår en komplette-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

ring så att kombinationsstraffet också ska kunna användas som straffskärpningsgrund när personen enligt domstolens prövning ska dömas till kombinationsstraff för det nya brottet.

8 kap. Om preskription.

10 a §. När utdömt kombinationsstraff förfaller. Paragrafen innehåller en bestämmelse om verkställighet av kombinationsstraff. I den sägs det att om inte annat föreskrivs någon annanstans i lag, tillämpas på när kombinationsstraff förfaller vad som föreskrivs i strafflagens 8 kap. 10 § 2 mom. Det föreskrivs också att den tid efter vilken ett kombinationsstraff förfaller bestäms utifrån längden på det fängelsestraff som ingår i kombinationsstraffet. Enligt den bestämmelse i 8 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen som det hänvisas till förfaller ett fängelsestraff på viss tid om inte verkställigheten av straffet, räknat från den dag då den lagakraftvunna domen gavs, har börjat inom 1) tjugo år, om straffet är över åtta år, 2) femton år, om straffet är över fyra och högst åtta år, 3) tio år, om straffet är över ett och högst fyra år, och 4) fem år, om straffet är högst ett år. I bestämmelsen föreskrivs det inte om någon tid inom vilken ett fängelsestraff på viss tid ska ha avtjänats i sin helhet.

Utskottet konstaterar för tydlighetens skull att den föreslagna lösningen i detta sammanhang betyder att kombinationsstraffet förfaller om inte verkställigheten av straffet, räknat från den dag då den lagakraftvunna domen gavs, har *börjat* inom den tid som avses i strafflagens 8 kap. 10 § 2 mom. Det föreskrivs alltså inte särskilt om när det fängelsestraff och den övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff ska ha avtjänats. Detta regleringssätt är konsekvent med de bestämmelser som behandlas ovan och som gäller ett fängelsestraff på viss tid.

2. Lag om verkställighet av kombinationsstraff

1 kap. Allmänna bestämmelser.

2 §. Syftet med och innebörden av en övervakningstid. Det framgår av 2 c kap. 11 § i lagförslag 1 att kombinationsstraffet består av ovillkorligt fängelse och av en omedelbart därpå följande övervakningstid på ett år. I det nu aktuella lagförslag 2 föreskrivs det särskilt om övervakningen och verkställigheten av kombinationsstraff. Med beaktande av detta anser utskottet att det är informativt att övervakningstidens längd också framgår av lagförslag 2. Utskottet föreslår ett sådant tillägg i 2 § 1 mom.

2 kap. Beredning av placering i övervakning.

8 §. Plan för strafftiden och tidsplan. I 1 mom. sägs det att en plan för strafftiden som avser övervakningstiden ska utarbetas i god tid innan fången placeras i sådan övervakning. Vid beredning av planen ska fången höras. I 2 mom. finns det en förteckning över vad planen för strafftiden ska innehålla, såsom skyldigheten att stanna i bostaden och avhålla sig från att använda droger samt innehållet i verksamhetsskyldigheten, övervakarmöten, begränsningar i rörelsefriheten och övriga skyldigheter som är nödvändiga med tanke på verkställigheten av kombinationsstraffet. På samma sätt som den plan för strafftiden som avses i fängelselagen (767/2005) är den plan som avses här inte ett överklagbart beslut (se den nya 36 §). Utskottet betonar också att de begränsningar och bestämmelser som ingår i planen ska vara nödvändiga för att säkerställa verkställigheten av

Betänkande LaUB 9/2017 rd

övervakningstiden och stå i samklang med proportionalitetsprincipen. Det är också viktigt att fången i enlighet med 5 mom. ges en noggrann utredning av innehållet i de bestämmelser och skyldigheter som hänför sig till övervakningstiden och av påföljderna av brott mot dessa.

9 §. Beredning av verkställigheten av en övervakningstid. Enligt 2 mom. har Brottpåföljdsmyndigheten i frågor som gäller utredning av förutsättningarna för övervakningstiden eller iakttagandet av bestämmelserna i planen för strafftiden rätt att efter behov vara i kontakt med myndigheter och privata sammanslutningar som berörs av verkställigheten av övervakningstiden. Målet för kontakterna ska vara att säkerställa att det skapas så goda förutsättningar som möjligt för verkställigheten av övervakningstiden.

I lagen om verkställighet av samhällspåföljder ingår en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan Brottpåföljdsmyndigheten och kommunen (12 § 2 mom.). Någon sådan bestämmelse finns inte i det nu aktuella lagförslaget. Utskottet anser att en sådan bestämmelse är motiverad och behövs också nu, för att fördelningen av kostnader mellan de olika aktörerna ska vara klar och tydlig, och föreslår att bestämmelsen tas in som ett nytt 3 mom. i denna paragraf. I bestämmelsen sägs det att vid samordnandet av stödåtgärderna under den övervakningstid som ingår i kombinationsstraffet svarar kommunen för kostnaderna för den kommunala basservicen och Brottpåföljdsmyndigheten för kostnaderna för den verksamhet som hänför sig till verkställigheten av kombinationsstraffet. Bestämmelsen motsvarar gängse praxis när det gäller kostnadsfördelningen. Den medför inga nya skyldigheter för kommunerna och inte heller några nya anslagsbehov för Brottpåföljdsmyndigheten. Av utskottets förslag till komplettering följer att 3 mom. i lagförslaget blir 4 mom.

3 kap. Skyldigheter för den övervakade och övervakning av att skyldigheterna fullgörs.

13 §. Kontroll av drogfrihet. I paragrafen föreskrivs det om utandnings-, saliv- eller blodprov för kontroll av drogfriheten. Det finns ingen bestämmelse om att berusningstillstånd kan konstateras utan att prov tas som skulle motsvara fängelselagen (16 kap. 7 § 2 mom.), lagen om verkställighet av samhällspåföljder (22 § 2 mom.) eller lagen om övervakad frihet på prov (629/2013, 19 § 2 mom.). Utskottet anser att det är motiverat och behövligt att 2 mom. kompletteras med sådana bestämmelser.

15 §. Ändring av planen för strafftiden. I paragrafen föreskrivs det om de situationer när planen för strafftiden kan ändras. Det finns inga bestämmelser om hörande av den övervakade eller delgivning av planen för strafftiden med den övervakade. Eftersom det finns bestämmelser om hörande och delgivning i förvaltningslagen, är det inte absolut nödvändigt med sådana bestämmelser. Men när man beaktar att det finns uttryckliga bestämmelser om hörande och delgivning i 8 §, som gäller planen för strafftiden, är det för klarhetens och konsekvensens skull motiverat att ta in bestämmelser om saken också i paragrafen om ändring av planen (*ett nytt 3 mom.*). Likaså är det motiverat att tillämpa bestämmelserna i 8 § också på den utredning som ges den övervakade om ändringarna i planen för strafftiden.

16 §. Hinder för verkställighet av övervakningstid. Paragrafen gäller hinder för fortsatt verkställighet av övervakningstid och följderna av detta. I 1 mom. föreskrivs det om situationer där den övervakade byter sin i 4 § avsedda bostad eller där förhållandena ändras på ett sådant sätt att

Betänkande LaUB 9/2017 rd

övervakningstiden inte längre kan verkställas där. Det föreligger då ett hinder för den övervakade att stanna i den bostad som bestämts i planen för strafftiden. I det fall som avses i bestämmelsen ska Brottsförhållningsmyndigheten reda ut om övervakningstiden kan verkställas i någon annan bostad eller på någon annan plats som bestäms för den övervakade i planen för strafftiden. Om verkställigheten av övervakningstiden inte kan fortsätta eller om tillräcklig övervakning inte kan ordnas på grund av ett hinder som avses i 1 mom. eller på grund av att den övervakade drabbas av en sjukdom eller en olycka som kräver institutionsvård eller något annat liknande hinder, ska den övervakade enligt 2 mom. tas i förvar, och domstolen kan enligt 3 mom. förvandla den oavtjänade delen av övervakningstiden till ovillkorligt fängelse. Utskottet konstaterar att det hinder för verkställighet av övervakningstid som avses i bestämmelsen kan uppstå av orsaker som den övervakade inte kan påverka. I sådana fall bör förändringarna i förhållandena hindra verkställigheten bara i sista hand och endast om det är absolut nödvändigt. Utskottet betonar också att det hinder som avses i bestämmelsen inte ska tolkas extensivt.

17 §. Säkerhetskontroll. Syftet med de i paragrafen föreslagna säkerhetskontrollerna är enligt propositionen att säkerställa säkerheten och upprätthålla ordningen vid verkställigheten av den övervakningstid som hör till ett kombinationsstraff (s. 34). Med stöd av 3 mom. har en tjänsteman vid Brottsförhållningsmyndigheten rätt att frånta den övervakade föremål eller ämnen som påträffas vid säkerhetskontrollen och som kan äventyra säkerheten för en person eller vars innehav i övrigt har förbjudits i lag eller med stöd av lag. Enligt propositionsmotiven kan den övervakade också fråntas till exempel skjutvapen som innehas utan tillstånd eller narkotika som påträffas i hans eller hennes besittning. Bestämmelsen ger däremot inte rätt att frånta exempelvis en kökskniv. Utskottet menar ändå att det med tanke på både övervakarens säkerhet och den allmänna säkerheten kan vara problematiskt om den övervakade hämtar till exempel ett eggvapen eller något motsvarande föremål, såsom en flaska eller ett bobollsträ, till ett övervakarmöte. Om ett sådant föremål kan äventyra säkerheten, kan det enligt utskottets mening fråntas vid säkerhetskontrollen.

19 §. Grovt brott mot skyldigheter. Paragrafen gäller en situation där den övervakade bryter grovt mot sina skyldigheter under övervakningstiden. Om domstolen konstaterar att den övervakade grovt brutit mot sina skyldigheter, ska den förvandla den oavtjänade delen av övervakningstiden till ovillkorligt fängelse.

I 1 mom. uppräknas gärningssätten för grovt brott mot skyldigheter. Där nämns inte att gärningssätten även omfattar begående av brott under övervakningstiden. Förslaget avviker här från det som i 26 § i lagen om övervakad frihet på prov föreskrivs om övervakad frihet på prov. I den bestämmelsens 1 mom. sägs det att om den som har placerats i frihet på prov gör sig skyldig till ett brott eller grovt och uppsåtligt bryter mot sina skyldigheter enligt denna lag, kan friheten på prov återkallas för viss tid eller helt och hållet, dock högst till den del den ännu inte har avtjänats. Personen i fråga ska i detta fall återförpassas till fängelse för att avtjäna den del av friheten på prov som har återkallats. Det är ändå motiverat att förslaget på denna punkt avviker från det som föreskrivs om övervakad frihet på prov, eftersom övervakad frihet på prov och övervakningstiden i ett kombinationsstraff inte här kan jämföras med varandra när man beaktar att övervakad frihet på prov formellt sett fortfarande är fängelsetid, vilket övervakningstiden i ett kombinationsstraff inte är. Den valda lösningen betonar också strävan att anpassa den övervakade till samhället. Detta går bäst om övervakningstiden avtjänas från början till slut utan avbrott. Det bör också

Betänkande LaUB 9/2017 rd

noteras att en övervakad som begår ett nytt brott under övervakningstiden kan förordnas att häktas, om det finns förutsättningar för häktning.

Enligt 2 mom. ska brott mot skyldigheter betraktas som grova också när den övervakade bryter mot sina skyldigheter enligt 12 eller 13 § på ett sätt som uppvisar uppenbar likgiltighet för avtjänandet av övervakningstiden. Enligt regeringens proposition visar t.ex. det uppenbar likgiltighet för de skyldigheter som uppställts att den övervakade inte alls strävar efter att iaktta de skyldigheter som uppställts för honom eller henne i planen för strafftiden (s. 36). Detsamma gäller enligt utskottet om den övervakade inte alls vill börja avtjäna övervakningstiden.

I 4 mom. föreskrivs det om Brottspåföljdsmyndighetens skyldigheter vid misstanke om grovt brott mot skyldigheter. I den första meningen i momentet sägs det att vid misstanke om grovt brott mot skyldigheter ska Brottspåföljdsmyndigheten vidta åtgärder för att föra ärendet till åklagaren för behandling. Utskottet föreslår att meningen kompletteras så att Brottspåföljdsmyndigheten i en sådan situation utan dröjsmål ska göra en utredning om saken och ge in den till åklagaren, om den anser att det har begåtts ett grovt brott mot skyldigheterna. Det är också skäl att klarlägga den hänvisning till förfarandet enligt 26 § som finns i momentets sista mening.

22 §. Inräkning i övervakningstiden. I 3 mom. sägs det att om den övervakade under övervakningstiden förordnas att häktas med anledning av ett misstänkt brott, ska häktningstiden inräknas i kombinationsstraffets strafftid. Att häktningstiden räknas som övervakningstid betyder att den först beaktas som en del av kombinationsstraffet och eventuellt senare som avräkning av tiden för frihetsberövande i straffet för ett nytt brott. Förslaget är ändå motiverat när man beaktar att en sådan misstanke om ett annat brott som uppstått under övervakningstiden och därpå följande häktning inte har någon innehållsmässig anknytning till det kombinationsstraff som dömts ut. Också med tanke på oskyldighetspresumtionen skulle det vara problematiskt om häktning på grund av en annan brottsmisstanke skulle avbryta övervakningstiden, eftersom beaktandet av häktningen skulle påverka den övervakades rättsliga ställning negativt om det senare visar sig att brottsmisstanken och häktningen var obefogade. Man bör också beakta att en häktning kan räcka länge så att den övervakade friges från avtjänande av kombinationsstraffet först många år efter att den fängelsestid som ingår i det straffet har upphört. Den föreslagna regleringen står också i samklang med övrig reglering, eftersom tiden för villkorlig frihet löper samtidigt som häktning (1 § 1 mom. i häktningsslagen 768/2005).

4 kap. Bestämmelser om förfarande och tagande i förvar.

24 §. Tagande i förvar av den övervakade. I 1 mom. föreskrivs det om förutsättningarna för tagande i förvar. Enligt momentet ska den övervakade som en säkerhetsåtgärd för att trygga verkställigheten av straffet tas i förvar om det finns hinder för verkställigheten av övervakningstiden eller om han eller hon på sannolika skäl misstänks för grovt brott mot skyldigheter och säkerhetsåtgärden inte måste betraktas som klart onödig. Grundlagsutskottet har påpekat att tagande i förvar i sista hand är kopplat till att säkerhetsåtgärden inte måste betraktas som klart onödig (GrUU 10/2017 rd, s. 5). Grundlagsutskottet säger att om bestämmelsen inte preciseras, kan tagande i förvar utgöra en oproportionell säkerhetsåtgärd, särskilt i det fall att tagandet i förvar grundar sig på ett hinder för verkställighet av övervakningstid. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlä-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

tande föreslår lagutskottet att momentet ändras så att tagandet i förvar knyts till att säkerhetsåtgärden måste betraktas som nödvändig på grund av hindret eller för att reda ut brottet.

I 2 mom. föreskrivs det om Brottspåföljdsmyndighetens skyldighet att till tingsrätten anmäla att den övervakade har tagits i förvar. Utskottet konstaterar att i detaljmotiven till paragrafen finns det en felaktig hänvisning om skyldighet för en anhållningsberättigad tjänsteman att till tingsrätten anmäla att den övervakade tagits i förvar (s. 39—40).

Dessutom föreskrivs det i momentet att anmälan ska göras till tingsrätten på den ort där den som avtjänar kombinationsstraffet tagits i förvar eller till den tingsrätt inom vars domkrets han eller hon bor eller stadigvarande vistas. Utskottet föreslår att momentet kompletteras så att anmälan om förvar i brådska fall kan göras också till någon annan tingsrätt enligt vad som närmare föreskrivs i justitieministeriets förordning om handläggning av häktningsärenden och andra brådska ärenden vid tingsrätter i vissa fall (953/2013). Dessutom föreslår utskottet bestämmelser om formen för en sådan anmälan. Motsvarande bestämmelser finns i 124 § i utlänningslagen (301/2004).

25 §. Behandling av tagande i förvar vid domstol. Paragrafen innehåller bestämmelser om behandling av tagande i förvar vid domstol. De föreslagna bestämmelserna är ganska ytliga och behöver därför kompletteras i överensstämmelse med bestämmelserna om behandling av tagande i förvar i utlänningslagen (125 §) som följer.

Utskottet föreslår för det första att paragrafen kompletteras med ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om Brottspåföljdsmyndighetens skyldigheter och ställningen vid tingsrättens sammanträde för den som tagits i förvar. Enligt momentet ska Brottspåföljdsmyndigheten förelägga tingsrätten en utredning om förutsättningarna för tagande i förvar. Den som hålls i förvar ska närvara vid tingsrättens sammanträde och han eller hon ska höras om förutsättningarna för tagandet i förvar. Undantag från detta kan ändå göras utifrån tingsrättens prövning så att kontakten med den som tagits i förvar eller en företrädare för Brottspåföljdsmyndigheten kan skötas genom videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring. För att den som tagits i förvar fullt ut ska kunna både följa sammanträdet och själv aktivt delta i det under hela behandlingen, krävs det att man använder en sådan teknisk metod där de som deltar i handläggningen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra. Enligt momentet är det alltid tingsrätten som får besluta om anlita videokonferens eller någon annan teknisk metod för dataöverföring. Om tingsrätten anser att den som tagits i förvar behöver vara personligen närvarande i rättssalen, ska personen i fråga hämtas till tingsrätten. Rättssäkerheten för den som tagits i förvar kan inte alltid anses förutsätta hans eller hennes fysiska närvaro vid behandlingen i tingsrätten. Det kan finnas olika orsaker som talar för att anlita videokonferens, såsom kostnads-, säkerhets- och ändamålsenlighetsaspekter.

Vidare föreslår utskottet ett nytt 3 mom. om rätten till biträde och försvarare för den som tagits i förvar. I fråga om förordnande av försvarare och i fråga om försvarare i övrigt hänvisas det till 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

På grund av de ändringar som utskottet föreslår ovan blir det föreslagna 2 mom. 4 mom. Utskottet föreslår att momentet kompletteras med en bestämmelse om att i fråga om förfarandet vid tagan-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

de i förvar gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs om behandlingen av ett häktningssyrkande. Med detta hänvisar man till 3 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011) av vilka bland annat bestämmelserna om formen för ett yrkande (3 §) och avslag på ett yrkande (10.2 §) är av relevans i det här avseendet.

Enligt momentet får ett beslut om tagande i förvar inte överklagas. Utskottet föreslår ett förtydligande så att ett beslut inte får överklagas genom besvär. Den som tagits i förvar har ändå rätt att anföra klagan över beslutet (31 kap. 1 § i rättegångsbalken). Denna möjlighet motsvarar möjligheten att anföra klagan i ett häktningsärende enligt 3 kap. 19 § i tvångsmedelslagen. Utskottet föreslår att momentet ändras i överensstämmelse med 129 § i utlänningslagen också så att ingen tidsfrist gäller för klagan och klagan ska behandlas i brådsnande ordning.

26 §. Förvandling av övervakningstid till fängelse. I paragrafen föreskrivs det om förvandling av övervakningstiden till fängelse och om förfarandet i domstolen i samband med det. Enligt förslaget ska den återstående delen av övervakningstiden förvandlas till fängelse. Enligt utskottet är det ändå inte vare sig motiverat eller ändamålsenligt att förvandla övervakningstid till fängelse, om det bara återstår litet övervakningstid. Utskottet föreslår därför att *1 mom.* kompletteras med en bestämmelse om att den minimitid som kan förvandlas är fyra dagar. Detta motsvarar det som föreskrivs om samhällspåföljder (55 § 1 mom. i lagen om verkställighet av samhällspåföljder).

I *2 mom.* föreskrivs det om behandlingen av ett ärende i tingsrätten. Enligt momentet iaktas vid behandlingen av ärendet i övrigt vad som föreskrivs om rättegång i brottmål. Av detta följer bland annat att man i enlighet med den lagen följer bestämmelserna om hörande av den övervakade och den övervakades rätt till en försvarare vid behandlingen i tingsrätten.

Paragrafens *3 mom.* gäller besvär över beslut om förvandling. Utskottet konstaterar för klarhetens skull att sådana besvär till hovrätten kräver tillstånd till fortsatt handläggning (25 a kap. 5 § 1 mom. i rättegångsbalken) oberoende av straffets längd, eftersom det är fråga om en ändring som gäller straffverkställighet.

28 §. Avtjänande av övervakningstiden efter en dom om förvandling till fängelse. Enligt *1 mom.* kan Brottsföljdsmyndigheten låta den dömda fortsätta avtjäna övervakningstid som förvandlats till ovillkorligt fängelse som övervakningstid om den dömdes förutsättningar att klara av övervakningstiden förbättrats så att det är ändamålsenligt att denne fortsätter avtjäna den som sådan. Grundlagsutskottet anser att bestämmelsen bör preciseras så att det framgår under vilka omständigheter den som dömts till kombinationsstraff och vars övervakningstid förvandlats till fängelse på nytt kan få avtjäna straffet som övervakningstid (GrUU 10/2017 rd, s. 5). Lagutskottet föreslår en precisering av momentet så att den dömda på nytt kan få avtjäna straffet som övervakningstid om det med fog kan antas att den dömda klarar av övervakningstiden.

5 kap. Bestämmelser om beslutanderätt.

29 §. Beslutanderätt. Paragrafen innehåller bestämmelser om beslutanderätten i olika situationer. Bestämmelsen i *3 mom. 6 punkten* gäller beslutanderätten i fråga om en framställning till åklagaren enligt 19 §. Utskottet föreslår att ordalydelsen i punkten ses över så att man beaktar de

Betänkande LaUB 9/2017 rd

ändringar i 19 § som utskottet föreslår ovan. Dessutom föreslår utskottet att momentet kompletteras med en ny 7 punkt där det föreskrivs om beslutanderätten vid anmälan till tingsrätten om tagande i förvar av en övervakad enligt 24 § 2 mom. Till följd av tillägget blir 7 punkten i momentet i propositionen 8 punkt.

6 kap. Särskilda bestämmelser.

35 §. Begäran om omprövning. Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten att begära omprövning, beslutanderätten i fråga om omprövning och behandlingen av en begäran om omprövning. I 1 mom. uppräknas de beslut av Brottsföljdsmyndigheten som den övervakade får begära omprövning av. Förteckningen avviker från den allmänna principen inom förvaltningsrätten, dvs. att ändring får sökas i ett beslut av en myndighet genom vilket ett ärende har avgjorts eller lämnats utan prövning (förvaltningsprocesslagen 586/1996, 5 §). Enligt utskottet uttrycks den allmänna principen inom förvaltningsrätten klarare och mer exakt genom bestämmelser om dels den allmänna rätten att söka ändring, dels de beslut i vilka ändring inte får sökas. Denna typ av bestämmelser finns bland annat i fängelselagen (20 kap. 1 och 2 §). Utskottet anser att detta regleringssätt är befogat också i det här sammanhanget och föreslår därför att man i det nu aktuella 35 § 1 mom. föreskriver allmänt om överklagbara beslut. Dessutom föreslår utskottet att lagen kompletteras med en ny paragraf om förbud mot att söka ändring (36 §). Paragrafen behandlas längre fram.

På grund av de ändringar som anges ovan behöver paragrafens *rubrik* och ordalydelsen i *det inledande stycket i 1 mom.* ses över. Samtidigt föreslår utskottet att *en ny punkt* som motsvarar fängelselagen fogas till momentets slut. I punkten föreskrivs det om rätten att söka ändring i andra beslut som fattats med stöd av denna lag och som är överklagbara med stöd av 5 § i förvaltningsprocesslagen. De förbud mot att söka ändring som föreskrivs i den nya 36 § nedan utgör ändå ett undantag. Syftet med bestämmelsen är att trygga rätten att söka ändring som gäller som huvudregel.

Enligt 1 mom. 1 punkten är beslut om tagande av blodprov enligt 13 § 2 mom. överklagbara. Utskottet anser att punkten är obehövlig och föreslår att den stryks. Bestämmelser om tagande av blodprov mot en persons vilja finns i lagen om verkställighet av samhällspåföljder (22 och 30 §), i lagen om övervakad frihet på prov (19 och 32 §) och i fängelselagen (16 kap. 17 §), och enligt dem är ett beslut om tagande av blodprov inte överklagbart (86 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder, 40 § i lagen om övervakad frihet på prov och 20 kap. 1 § i fängelselagen). På grund av att punkten slopas ändras numreringen i de övriga punkterna i propositionen.

36 §. Förbud mot att söka ändring. (Ny.) Med hänvisning till motiven till 35 § ovan föreslår lagutskottet en ny paragraf om förbud mot att söka ändring, där det föreskrivs om beslut som inte får överklagas genom begäran om omprövning eller genom besvär. Det handlar liksom i fängelselagen om beslut om en plan för strafftiden i 8 § och beslut om ändring av planen för strafftiden i 15 § samt om i 28 § avsedda beslut om fortsatt avtjänande av övervakningstid eller fortsättande av övervakningstid som förvandlats till fängelse. Till dessa delar grundar sig förbudet mot ändringsökande på att avtjänandet av övervakningstid är en del av domen. Om inte den övervakade klarar av övervakningstiden, tillgodoses personens rättsskydd när övervakningstiden förvandlas till

Betänkande LaUB 9/2017 rd

ovillkorligt fängelse i ett förfarande enligt 26 §. Den övervakade har alltså inte rätt att fortsätta avtjäna övervakningstiden eller till fortsättande av övervakningstid som förvandlats till fängelse.

På grund av den nya paragrafen ändras numreringen av 36—39 § i propositionen.

37 §. Besvär hos förvaltningsdomstolen. Enligt den sista meningen i 1 mom. ska besvär över beslut av verkställighetsdirektören anföras hos Helsingfors förvaltningsdomstol. Det framgår inte av motiven till paragrafen vilka bestämmelser de nämnda besluten av verkställighetsdirektören grundar sig på. Till dessa delar konstaterar lagutskottet att det hör till verkställighetsdirektörens beslutanderätt att fatta strafftidsbeslut enligt 3 kap. 7 a § i fängelselagen som meddelas den som avtjänar ett fängelsestraff på viss tid eller förvandlingsstraff för böter. Bestämmelser om beslutanderätt finns i 3 kap. 8 § i fängelselagen och i 11 § i statsrådets förordning om Brottspåföljdsmyndigheten (1739/2015). Verkställighetsdirektören avgör enligt 20 kap. 3 § 1 mom. i fängelselagen också en begäran om omprövning som gäller ett strafftidsbeslut.

5. Lag om ändring av fängelselagen

3 kap. Beräkning av strafftid.

7 a §. Strafftidsbeslut. (Ny). I det gällande 2 mom. föreskrivs det att i strafftidsbeslutet för den som avtjänar fängelse på livstid eller straffet i dess helhet anges den tidpunkt vid vilken fången tidigast kan frigges villkorligt. Eftersom bestämmelserna om villkorlig frigivning inte blir tillämpliga vid reformen, är hänvisningarna till den som avtjänar straffet i dess helhet överflödiga och bör strykas. Av beslutet om kombinationsstraff behöver det ändå framgå övervakningstiden och när den börjar. Utskottet föreslår att en bestämmelse om saken tas in som sista mening i momentet. *Ingressen* i lagförslaget behöver därför ses över.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 3, 4 och 6—12 i proposition RP 268/2016 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1, 2 och 5 i proposition RP 268/2016 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen (39/1889) 2 b kap. 5 § 1 mom., rubriken för 2 c kap., 4, 7 och 8 §, 10 § 4 mom., 11 §, 12 §, 13 § 2 mom. samt 14 § 1 och 2 mom., 6 kap. 1 § 2 mom. och 2 § samt rubriken för 6 § och 1 mom. i 7 kap.,

sådana de lyder 2 b kap. 5 § 1 mom. i lag 520/2001, rubriken för 2 c kap. i lag 780/2005, 4 och 7 § samt 10 § 4 mom. i lag 1099/2010, 8 1 i lag 628/2013, 11 § i lagarna 780/2005, 735/2015 och 1718/2015, 12 § i lagarna 780/2005 och 628/2013, 13 § 2 mom. och 14 kap. 1 och 2 mom. i lag 780/2005, 6 kap. 1 § 2 mom. i lag 1195/2014 och 2 § i lag 515/2003 samt rubriken för 6 § och 6 § 1 mom. i 7 kap. i lag 751/1997, samt

fogas till 8 kap. en ny 10 a § som följer:

2 b kap.

Villkorligt fängelse

5 §

Förordnande om verkställighet av villkorligt fängelse

Domstolen kan bestämma att ett villkorligt fängelsestraff ska verkställas, om den dömde under prøvotiden begår ett brott för vilket han eller hon enligt domstolens prövning borde dömas till ovillkorligt fängelse eller kombinationsstraff och om åtal för detta brott har väckts inom ett år från prøvotidens utgång. För det straff som ska verkställas och det straff som döms ut för det brott som begåtts under prøvotiden bestäms då ett gemensamt ovillkorligt fängelsestraff tillsammans med fängelsestraff eller kombinationsstraff som ska dömas ut samtidigt för andra brott, med iakttagande av vad som bestäms i 2 c kap. 11 § och 7 kap.

— — — — —

Betänkande LaUB 9/2017 rd

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

4 §

Sammanräkning av fängelsestraff

Om den dömda samtidigt ska avtjäna flera fängelsestraff på viss tid eller övervakningstider som ingår i ett kombinationsstraff och ett gemensamt fängelsestraff inte bestäms för dessa, ska de räknas samman i fängelset.

Fängelse på livstid omfattar de fängelsestraff, kombinationsstraff, förvandlingsstraff för böter och arreststraff som verkställs på samma gång som fängelsestraff på livstid.

7 §

Villkorlig frigivning från flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång

En fånge som avtjänar flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång frigives villkorligt efter att ha avtjänat den tid av straffet som utgör summan av den tid som ska avtjänas av varje straff enligt den kvotdel som avses i 5 § 2 mom. När kvotdelar räknas samman beaktas inte delar av en dag.

En fånge som avtjänar flera fängelsestraff på viss tid som verkställs på samma gång ska frigives villkorligt senast när straff har avtjänats sammanlagt i högst 15 år. Om ett eller flera fängelsestraff på viss tid och dessutom fängelsetid som ingår i ett kombinationsstraff ska verkställas på samma gång, ska fången dock frigives villkorligt senast när straff har avtjänats sammanlagt i högst 20 år. På verkställigheten av övervakningen tillämpas bestämmelserna i 11 § 5 mom. Vid beräkningen av maximitider ska de avräkningar som enligt 6 kap. 13 § ingår i straffen beaktas.

Om en fånge som avtjänar ett fängelsestraff på viss tid eller ett kombinationsstraff eller en häktad gör sig skyldig till ett brott som avses i 11 § 2 mom. 1 punkten, kan domstolen på yrkande av åklagaren besluta att bestämmelserna i 2 mom. i denna paragraf om de maximitider som ska avtjänas inte tillämpas på det straff som döms ut.

8 §

Övervakad frihet på prov

En fånge kan placeras i med tekniska anordningar och på annat sätt övervakad frihet på prov utanför fängelset tidigast sex månader före den villkorliga frigivningen.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

10 §

Villkorlig frigivning från fängelse på livstid

Bestämmelser om behandlingen av ärendet vid Helsingfors hovrätt finns i lagen om förfarandet vid frigivning av livstidsfångar (781/2005).

11 §

Kombinationsstraff

När en domstol dömer ut ett straff, kan den på yrkande av åklagaren besluta att den åtalade döms till ett kombinationsstraff som består av ovillkorligt fängelse i högst den tid som enligt de bestämmelser som tillämpas på fallet utgör maximistraffet för brottet och av en omedelbart därpå följande övervakningstid på ett år. På kombinationsstraff ska vad som föreskrivs om villkorlig frigivning och övervakad frihet på prov inte tillämpas.

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under för- mildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till något sådant brott eller medverkan till det,

2) gärningsmannen under de tio år som föregick brottet gjort sig skyldig till ett brott som nämns i 1 punkten, eller gjort sig skyldig till ett sådant brott inom tre år från det att han eller hon frigivits från avtjänande av fängelseiden för kombinationsstraff eller från fängelse på livstid, och

3) gärningsmannen på basis av de omständigheter som framgår av brotten och en utredning enligt 17 kap. 37 § 3 mom. i rättegångsbalken ska anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet.

När något annat straff än fängelse på livstid döms ut för två eller flera brott och åtminstone ett av brotten är ett brott som nämns i 2 mom. 1 punkten för vilket gärningsmannen enligt domstolens prövning ska dömas till kombinationsstraff, döms kombinationsstraff ut för brotten. I ett kombinationsstraff tillämpas på fängelseidens längd vad som i 7 kap. 2 § föreskrivs om maximi- och minimitiden för gemensamt fängelsestraff på viss tid. Också i de situationer som avses i detta moment är övervakningstidens längd ett år.

Övervakningstiden är sammanlagt ett år också när flera kombinationsstraff ska verkställas samtidigt.

Om den som avtjänar ett kombinationsstraff samtidigt har ett fängelsestraff på viss tid som ska verkställas och från vilket han eller hon frigges i villkorlig frihet, och han eller hon samtidigt börjar avtjäna övervakningstiden för kombinationsstraffet, tillämpas vid verkställigheten lagen om verkställighet av kombinationsstraff (/). Prövotiden i villkorlig frihet löper under denna tid. Om prövotiden i villkorlig frihet är längre än övervakningstiden för kombinationsstraffet, tillämpas vid verkställigheten av den resterande prövotiden vad som föreskrivs om prövotid i villkorlig frihet.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

12 §

Kombinationsstraff som straffskärpningsgrund

Om den som avtjänat fängelse tiden som ingår i ett kombinationsstraff begår ett sådant brott inom tre år från fängelse tidens slut som han eller hon enligt domstolens prövning ska dömas till ovillkorligt fängelse **eller kombinationsstraff** för, utgör detta en straffskärpningsgrund.

13 §

Prövotid i villkorlig frihet

För den som dömts till fängelse på livstid är prövotiden i villkorlig frihet och reststraffet tre år.

14 §

Beslut om verkställighet av reststraff

En domstol kan på yrkande av åklagaren besluta att ett reststraff ska verkställas, om den dömd under prövotiden begår ett brott för vilket han eller hon enligt domstolens prövning ska dömas till ovillkorligt fängelse eller kombinationsstraff och för vilket åtal väckts inom ett år från utgången av prövotiden. Med iakttagande av bestämmelserna i 7 kap. bestäms då ett gemensamt ovillkorligt fängelsestraff eller ett kombinationsstraff för det reststraff som ska verkställas, det straff som döms ut för det brott som begåtts under prövotiden samt de fängelsestraff som samtidigt döms ut för andra brott. Reststraffet skall emellertid inte anses som det strängaste straff som avses i 5 § 2 mom. i nämnda kapitel. När domstolen bestämmer längden av det reststraff som ska verkställas ska den beakta det som föreskrivs i 2 mom.

Domstolen kan bestämma att ett reststraff inte skall verkställas särskilt när

- 1) en stor del av prövotiden har avtjänats innan det brott som avses i 1 mom. ägde rum,
 - 2) reststraffet är kort,
 - 3) det straff som döms ut för ett brott som begåtts under prövotiden är kort, eller
 - 4) ett beslut om verkställighet av reststraff skulle leda till ett oskäligt resultat för gärningsmannen på grund av annat som följer av ett brott som begåtts under prövotiden eller av domen.
-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

6 kap.

Om bestämmande av straff

1 §

Straffarter

Ungdomsstraffet är ett särskilt straff för ett brott som någon har begått före fyllda 18 år. Kombinationsstraffet är ett särskilt straff som döms ut enligt 2 c kap. 11 § för ett allvarligt brott som begåtts av en återfallsförbrytare.

2 §

Straffskala och avvikelser från den

Ett straff bestäms enligt den straffskala som gäller för brottet i fråga. Från den kan avvika enligt 8 §. Maximistraffet enligt straffskalan får överskridas så som anges i 2 c kap. 11 §. Maximistraffet enligt straffskalan får överskridas också så som anges i 7 kap.

7 kap.

Om gemensamt straff

6 §

Beaktande av ett tidigare utdömt fängelsestraff eller kombinationsstraff

Om den som har dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff eller kombinationsstraff åtalas för ett annat brott som han eller hon begått innan detta straff dömts ut, kan det tidigare ovillkorliga fängelsestraffet eller kombinationsstraffet skäligen beaktas som en straffnedsättningsgrund eller strafflindringsgrund vid bestämmandet av det nya straffet. För det nya brottet får också ett fängelsestraff som är kortare än den minimitid som i lag anges för brottet dömas ut eller det tidigare straffet anses som en tillräcklig påföljd också för det brott som senare blivit föremål för behandling.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

8 kap.

Om preskription

10 a §

När utdömt kombinationsstraff förfaller

Om inte annat föreskrivs någon annanstans i lag, tillämpas på när kombinationsstraff förfaller vad som föreskrivs i 10 § 2 mom. Den tid efter vilken ett kombinationsstraff förfaller bestäms utifrån längden på det fängelsestraff som ingår i kombinationsstraffet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På brott som har begåtts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om verkställighet av kombinationsstraff

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag finns bestämmelser om innehållet i och verkställigheten av kombinationsstraff. Bestämmelser om förutsättningarna för att en domstol ska kunna döma till ett kombinationsstraff finns i 2 c kap. 11 § i strafflagen (39/1889).

På verkställighet av ovillkorligt fängelse som ingår i ett kombinationsstraff tillämpas vad som i fängelselagen (767/2005) föreskrivs om verkställighet av fängelse.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

2 §

Syftet med och innebörden av en övervakningstid

Syftet med den övervakningstid **på ett år** som ingår i ett kombinationsstraff är att genom en planmässig och gradvis frigivning upprätthålla och främja färdigheterna för anpassning i samhället för den som avtjänar övervakningstiden (den övervakade).

En övervakningstid innebär en i planen för strafftiden angiven skyldighet för den övervakade att stanna i sin bostad, avhålla sig från att använda droger, delta i verksamhet som anvisas honom eller henne, förbinda sig till övervakning och iaktta andra skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

3 §

Myndighet med ansvar för verkställigheten

För verkställigheten av den övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff svarar Brottsåtgärdsmyndigheten.

4 §

Skyldighet att stanna i bostaden

Den övervakade är skyldig att stanna i den bostad som avses i 8 § under det antal timmar i dygnet som anges i planen för strafftiden och veckoschemat, dock högst i nio timmar per dygn. Skyldigheten att stanna i bostaden ska tidsplaneras till mellan klockan 21 och 6, om inget annat följer av den verksamhet som avses i 6 § eller av det tillstånd att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden som avses i 14 §.

Övervakningstiden kan verkställas också på något annat lämpligt ställe, där den övervakade tas in för vård eller rehabilitering eller av någon annan motsvarande orsak. I fråga om en sådan plats tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om bostad.

5 §

Drogfrihet

Den övervakade får inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel under övervakarmötena eller på platsen för arbete, rehabilitering, utbildning eller någon annan verksamhet som hänför sig till verkställigheten av övervakningstiden eller under sådana sammankomster som verkställigheten förutsätter.

Under övervakningstiden får den övervakade inte använda narkotika som avses i 3 § 1 mom. i narkotikalagen (373/2008).

Betänkande LaUB 9/2017 rd

6 §

Deltagande i verksamhet

I planen för strafftiden ska för den övervakade uppställas en skyldighet att utföra arbete eller att delta i övervakarmöten, rehabilitering, verksamhetsprogram eller annan motsvarande verksamhet som upprätthåller eller främjar hans eller hennes sociala färdigheter och beredskap för ett liv utan kriminalitet. Till sin natur ska verksamheten vara sådan att den kan övervakas på ett tillförlitligt sätt.

Sammankomster som hänför sig till fullgörandet av verksamhetsskyldigheten och den övriga verksamheten ska förläggas till en tid som inte infaller mellan klockan 21 och 6, om det inte av orsaker som beror på arbetet eller verksamheten anges något annat i planen för strafftiden. Verksamheten ska omfatta minst 5 och får omfatta högst 50 timmar per vecka. Bestämmelser om verksamheten meddelas i den plan för strafftiden som avses i 8 §.

7 §

Övervakning

Iakttagandet av den plan för strafftiden som avser övervakningstiden övervakas med hjälp av tekniska anordningar som ges till den övervakade eller fästs på honom eller henne vid handleden, vristen eller midjan, eller med en kombination av sådana anordningar.

De tekniska anordningar som används i övervakningen får inte möjliggöra teknisk avlyssning enligt 10 kap. 16 § i tvångsmedelslagen (806/2011) eller optisk observation enligt 10 kap. 19 § enligt den lagen inom områden som omfattas av hemfriden.

Brottspåföljdsmyndigheten ska hålla tillräcklig kontakt med den övervakade samt ordna möten mellan en övervakare och den övervakade i syfte att följa med förändringar i den övervakades förhållanden och stödja honom eller henne vid avtjänandet av straffet. Innehållet i och det tekniska genomförandet av övervakningen bestäms individuellt utifrån det uppskattade behovet av övervakning. Bestämmelser om kontroll av drogfrihet finns i 13 §.

Vid övervakningen ska onödig uppmärksamhet undvikas. Övervakningen ska genomföras så att den inte begränsar någons rättigheter i större omfattning eller orsakar större olägenhet än vad som är nödvändigt för att genomföra uppgiften.

2 kap.

Beredning av placering i övervakning

8 §

Plan för strafftiden och tidsplan

Brottspåföljdsmyndigheten ska utarbeta en plan för strafftiden som avser övervakningstiden i ett kombinationsstraff i god tid innan fången placeras i sådan övervakning. Vid beredning av planen ska fången höras.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

I planen för strafftiden ska antecknas det datum då övervakningstiden börjar och det datum den slutar. Planen för strafftiden ska innehålla bestämmelser om

- 1) den övervakades bostad och den tid som den övervakade är skyldig att stanna i sin bostad,
- 2) innehållet i verksamhetsskyldigheten samt dess timantal per vecka och behövliga restider,
- 3) den övervakades skyldighet att avhålla sig från att använda droger,
- 4) övervakningen och de övervakningsanordningar den förutsätter,
- 5) övervakarmöten,
- 6) eventuella begränsningar i att vistas inom bestämda områden eller att träffa en brottspartner eller annan namngiven person,
- 7) kontakter mellan den övervakade och Brottspåföljdsmyndigheten,
- 8) stödåtgärder som främjar en ändamålsenlig verkställighet av övervakningen,
- 9) den övervakades övriga skyldigheter som är nödvändiga med tanke på verkställigheten av kombinationsstraffet.

Brottspåföljdsmyndigheten sammanställer dessutom ett veckoschema för avtjänandet av övervakningstiden.

Planen för strafftiden ska i behövlig utsträckning utarbetas i samarbete med socialvårds-, hälsovårds-, boende- och arbetskraftsmyndigheterna i den dömdes hem- eller boningskommun, andra myndigheter samt privata sammanslutningar och enskilda personer.

Planen för strafftiden delges fången personligen. Fången ska ges en noggrann utredning av innehållet i de bestämmelser och skyldigheter som hänför sig till övervakningstiden i anslutning till ett kombinationsstraff, av påföljderna av brott mot dessa och av övriga omständigheter som är nödvändiga med tanke på verkställigheten av övervakningstiden.

9 §

Beredning av verkställigheten av en övervakningstid

Brottspåföljdsmyndigheten har skyldighet att reda ut om det ställe för deltagande i verksamhet enligt 6 § lämpar sig för verkställigheten av övervakningstiden.

För verkställigheten av övervakningstiden har Brottspåföljdsmyndigheten i frågor som gäller utredning av förutsättningarna för övervakningstiden eller iakttagandet av bestämmelserna i planen för strafftiden rätt att efter behov vara i kontakt med myndigheter och privata sammanslutningar som berörs av verkställigheten av övervakningstiden.

Vid samordnandet av de stödåtgärder som hör till övervakningstiden i ett kombinationsstraff svarar kommunen för kostnaderna för den kommunala basservicen. Brottspåföljdsmyndigheten svarar för kostnaderna för den verksamhet som hänför sig till verkställigheten av kombinationsstraffet. (Nytt 3 mom.)

Innan Brottspåföljdsmyndigheten fastställer bestämmelserna i planen för strafftiden för en fånge som ska placeras i övervakning ska Brottspåföljdsmyndighetens bedömningscentrum begära en bedömning från Enheten för hälso- och sjukvård för fångar av risken för att fången i fråga begår ett våldsbrott.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

10 §

Hörande av andra än fången

Verkställigheten av övervakningstiden i ett kombinationsstraff förutsätter att de personer som bor i samma bostad som fången och som har uppnått myndighetsåldern av sin egen bestämda vilja har samtyckt till att övervakningstiden verkställs i bostaden. Samtycket ska ges skriftligen.

Även personer under 18 år som bor i bostaden i fråga ska tillfrågas om sin åsikt. En minderårig ska vid behov höras i samarbete med barnskyddsmyndigheterna på det sätt som föreskrivs i 20 § i barnskyddslagen (417/2007). Övervakningstiden får inte verkställas i bostaden, om den minderårige av grundad anledning motsätter sig verkställigheten och med hänsyn till sin ålder och utvecklingsnivå är mogen att bedöma saken.

11 §

Återtagande av samtycke

Om en myndig person som bor i samma bostad som den som dömts till kombinationsstraff av grundad anledning skriftligen återtar det samtycke som avses i 10 §, ska Brottspåföljdsmyndigheten utreda, om övervakningstiden som ingår i kombinationsstraffet kan verkställas i en annan bostad.

I samband med utredningen ska den dömda och den person som bor i samma bostad höras.

Om ingen lämplig bostad finns för verkställighet av ett kombinationsstraff, tillämpas bestämmelserna i 16 § om förhinder.

3 kap.

Skyldigheter för den övervakade och övervakning av att skyldigheterna fullgörs

12 §

Allmänna skyldigheter för den övervakade

Den övervakade är skyldig att

1) stanna i sin bostad enligt 4 §, iaktta skyldigheten avseende drogfrihet enligt 5 § och delta i verksamhet enligt 6 § på det sätt som bestäms i planen för strafftiden och förbinda sig till övervakningen av övervakningstiden enligt 7 §,

2) iaktta planen för strafftiden och veckoschemat,

3) anmäla sig hos en enhet vid Brottspåföljdsmyndigheten eller en polisinrättning på det sätt som Brottspåföljdsmyndigheten bestämmer,

4) lämna Brottspåföljdsmyndigheten sådana uppgifter om medicinering som nödvändiga med avseende på verkställigheten av övervakningstiden,

5) hantera de övervakningsanordningar som avses i 7 § 1 mom. omsorgsfullt och följa anvisningarna om hur de ska användas.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

13 §

Kontroll av drogfrihet

Den övervakade ska för kontroll av drogfriheten på uppmaning lämna utandnings-, saliv- eller urinprov. I samband med detta kan den övervakade också förpliktas att infinna sig vid en lämplig enhet vid Brottsförhållandenmyndigheten, Enheten för hälso- och sjukvård för fångar, en hälsovårdscentral eller en enhet enligt lagen om missbrukarvård (41/1986) för att lämna urinprov.

Om den övervakade under ett övervakarmöte som avses i 5 § eller på platsen för någon verksamhet eller under en sådan sammankomst som verkställigheten av övervakningstiden förutsätter, av yttre tecken att döma sannolikt är påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel, ska en tjänsteman vid Brottsförhållandenmyndigheten registrera observationerna om berusningstillståndet. Om berusningstillståndet av yttre tecken att döma är uppenbart, behöver något prov enligt 1 mom. inte tas, om inte den dömde kräver det. Om den övervakade vägrar lämna utandnings-, urin- eller salivprov utan giltig orsak, kan det bestämmas att blodprov ska tas på honom eller henne.

Om den övervakade på basis av ett saliv- eller urinprov konstateras ha använt berusningsmedel, ska resultatet verifieras av ett laboratorium som uppfyller kvalitetskraven för narkotikatest. Förfarandet är detsamma även om resultatet av snabbtestet är negativt, om det finns anledning att misstänka att resultatet är felaktigt.

14 §

Tillstånd att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden

Den övervakade kan i enstaka fall få tillstånd att låta bli att följa en bestämmelse i planen för strafftiden, om det behövs av en orsak som hänför sig till hans eller hennes familj, hälsovård, försörjning eller skötsel av arbets-, utbildnings-, social- eller bostadsärenden eller av någon annan motsvarande godtagbar orsak. Den övervakade är skyldig att hos Brottsförhållandenmyndigheten i god tid på förhand ansöka om tillstånd att låta bli att följa planen.

Den övervakade får utan föregående tillstånd låta bli att följa en bestämmelse i planen för strafftiden, om det i ett enskilt fall är nödvändigt på grund av att han eller hon har insjuknat eller på grund av någon annan oförutsedd och tvingande omständighet som påverkar verkställigheten av kombinationsstraffet. I ett sådant fall är den övervakade skyldig att utan dröjsmål anmäla detta till Brottsförhållandenmyndigheten. Bestämmelser om det beslut som ska fattas med anledning av anmälan finns i 29 §.

15 §

Ändring av planen för strafftiden

Planen för strafftiden kan ändras, om förhållandena förändras väsentligt eller det finns någon annan därmed jämförbar orsak.

Planen för strafftiden kan också ändras, om detta med beaktande av fullgörandet av skyldigheterna är motiverat för att på nytt fastställa behovet av övervakning eller den övervakades skyldigheter.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Den övervakade ska höras när planen för strafftiden ändras. På delgivning av den ändrade planen för strafftiden och på den utredning av ändringarna som ska ges den dömde tillämpas 8 § 5 mom. (Nytt 3 mom.)

16 §

Hinder för verkställighet av övervakningstid

Om den övervakade byter bostad eller om förhållandena i hans eller hennes bostad ändras så att övervakningstiden inte längre kan verkställas där, ska Brottspåföljdsmyndigheten reda ut huruvida övervakningstiden kan verkställas i någon annan bostad eller på någon annan plats som bestäms för den övervakade i planen för strafftiden.

Om verkställigheten av övervakningstiden inte kan fortsätta eller om tillräcklig övervakning inte kan ordnas på grund av ett hinder som avses i 1 mom. eller på grund av att den övervakade drabbas av en sjukdom eller en olycka som kräver institutionsvård eller något annat liknande hinder, ska den övervakade tas i förvar i enlighet med 24 §.

Om Brottspåföljdsmyndigheten anser att det finns hinder för verkställigheten enligt 1 eller 2 mom. ska den utan dröjsmål vidta åtgärder för att föra ärendet till behandling av åklagare. Om åklagaren anser att det finns hinder för verkställigheten av övervakningstid, ska åklagaren utan dröjsmål föra saken till domstol för avgörande. Om domstolen konstaterar att ett hinder finns för verkställigheten, ska den förvandla den oavtjänade delen av övervakningstiden till ovillkorligt fängelse. Bestämmelser om förfarandet finns i 26 §.

17 §

Säkerhetskontroll

Den övervakade får granskas för att säkerheten vid verkställigheten av övervakningstiden för kombinationsstraffet ska kunna säkerställas och ordningen tryggas.

Vid säkerhetskontrollen har en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten rätt att med hjälp av en metalldetektor, någon annan motsvarande teknisk anordning eller en tränad hund, eller genom en ytlig undersökning av kläderna granska den övervakade för att säkerställa att han eller hon inte innehar några föremål eller ämnen som kan äventyra säkerheten eller vars innehav i övrigt har förbjudits i lag eller med stöd av lag.

Den tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten som genomför säkerhetskontrollen har rätt att frånta den övervakade föremål eller ämnen som avses i 2 mom. och som påträffas vid säkerhetskontrollen eller på något annat sätt. De fråntagna föremålen och ämnena ska lämnas till polisen eller, om det inte finns något hinder för det enligt lag, utan dröjsmål återlämnas till den övervakade.

Vid en säkerhetskontroll ska onödig uppmärksamhet undvikas. Kontrollen ska genomföras så att den inte ingriper i någons rättigheter i större omfattning eller orsakar större olägenhet än vad som är nödvändigt för att uppgiften ska kunna utföras.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

18 §

Brott mot skyldigheter

Om den övervakade bryter mot sina skyldigheter enligt 12 eller 13 §, ska Brottspåföljdsmyndigheten ge honom eller henne en skriftlig varning. När en varning ges ska den övervakade underrättas om vad fortsatt brott mot skyldigheterna kan leda till. Om brottet mot skyldigheterna konstateras vara ringa och det inte är upprepat, kan den övervakade ges en anmärkning i stället för en skriftlig varning.

Vid misstanke om brott mot skyldigheter ska Brottspåföljdsmyndigheten utreda saken.

Myndigheter och privata sammanslutningar som berörs av verkställigheten av övervakningstiden får trots sekretessbestämmelserna underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om den övervakade brutit mot bestämmelserna i planen för strafftiden.

19 §

Grovt brott mot skyldigheter

Den övervakade bryter grovt mot sina skyldigheter, om han eller hon upprepade gånger

- 1) anländer drogad till ett möte som hör till övervakningstiden,
- 2) försöker hindra att de tekniska övervakningsanordningarna fungerar,
- 3) uppehåller sig på ett annat än i planen för strafftiden tillåtet område.

Brott mot skyldigheter betraktas som grova också när den övervakade bryter mot sina skyldigheter enligt 12 eller 13 § på ett sätt som uppvisar uppenbar likgiltighet för tillbörligt avtjänande av övervakningstiden.

Om den övervakade på det sätt som avses i 1 eller 2 mom. grovt bryter mot sina skyldigheter, kan han eller hon tas i förvar i enlighet med 24 §.

Vid misstanke om grovt brott mot skyldigheter ska Brottspåföljdsmyndigheten utan dröjsmål göra en utredning i saken och, om den anser att ett grovt brott mot skyldigheterna har begåtts, lämna utredningen till åklagaren. Om åklagaren anser att den övervakade har brutit mot sina skyldigheter på ett grovt sätt, ska åklagaren utan dröjsmål föra saken till domstol för avgörande. Om domstolen konstaterar att den övervakade grovt brutit mot sina skyldigheter, ska den förvandla den oavtjänade delen av övervakningstiden till ovillkorligt fängelse. Bestämmelser om förfarandet i domstolen finns i 26 §.

20 §

Hämtning för att reda ut ett brott mot skyldigheterna

Om den övervakade utan någon godtagbar orsak som en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten har kännedom om underlåter att infinna sig vid ett övervakarmöte eller om den övervakade misstänks på något annat sätt ha brutit mot sina skyldigheter enligt planen för strafftiden och det är sannolikt att han eller hon försöker undvika att ärendet reds ut, kan han eller hon hämtas till följande möte som en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten bestämt för att reda ut ärendet. Polisen ska ge handräckning vid hämtningen, om inte det anses vara uppenbart oändamålsenligt med hämtning.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Den som enligt beslutet ska hämtas får gripas och tas i förvar tidigast sex timmar före mötet med övervakaren. Hämtningen ska om möjligt genomföras så att den övervakade inte blir föremål för onödig uppmärksamhet.

Bestämmelser om beslutanderätt i fråga om hämtning finns i 29 §.

21 §

Användning av maktmedel

Vid utförandet av ett tjänsteuppdrag i samband med verkställigheten av övervakningstid har en tjänsteman vid Brottsförhållningsmyndigheten rätt att använda maktmedel för att avvärja ett brott mot liv eller hälsa eller en annan gärning eller händelse som kan äventyra någons hälsa och för att utföra övervaknings- och kontrolluppdrag samt för att avlägsna övervakningsanordningar.

Maktmedlen ska vara behövliga och försvarbara med tanke på omständigheterna. Vid bedömningen av försvarbarheten ska hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till buds samt andra faktorer som påverkar helhetsbedömningen av situationen.

Maktmedelsredskap får användas endast av en tjänsteman som har fått behörig utbildning.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

22 §

Inräkning i övervakningstiden

Om den övervakade bryter mot sin skyldighet enligt 4 § att stanna i sin bostad, ska i övervakningstiden inte inräknas tiden från början av dygnet efter överträdelsen fram till slutet av det dygn då han eller hon återvänder till bostaden eller grips för att föras tillbaka till bostaden eller för att tas i förvar. Om den övervakade har avlägsnat sig från bostaden av ett i 14 § 2 mom. avsett tvingande skäl, ska tiden dock inräknas i den avtjänade övervakningstiden. Också sådan övervakningstid som inte avtjänats på grund av hinder som avses i 16 § ska inräknas i strafftiden.

Den tid som den dömda hållits i förvar ska inräknas i den avtjänade övervakningstiden.

Om den övervakade under övervakningstiden förordnas att häktas med anledning av ett misstänkt brott, ska häktningstiden inräknas i kombinationsstraffets strafftid.

23 §

Hänvisningsbestämmelser

Utöver vad som föreskrivs i denna lag, ska vid verkställighet av den övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff iakttas vad som i 7 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder (400/2015) föreskrivs om övervakaren och den som bistår honom eller henne, i den lagens 8 § om övervakarens och biträdande övervakarens uppgifter och i den lagens 57 § om ordnande av den centrala övervakningen.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Vid behandling av uppgifter som gäller verkställigheten av den övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff ska 6 § 3—5 mom. i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten (1069/2015) iakttas.

Om den övervakade begår ett brott utanför fängelset, ska 2 kap. 13 § 2 mom. i strafflagen iaktas.

4 kap.

Bestämmelser om förfarande och tagande i förvar

24 §

Tagande i förvar av den övervakade

Den övervakade ska som en säkerhetsåtgärd för att trygga verkställigheten av straffet tas i förvar om det finns hinder för verkställigheten av övervakningstiden eller om han eller hon på sannolika skäl misstänks för grovt brott mot skyldigheter och säkerhetsåtgärden **måste betraktas som nödvändig på grund av hindret eller för att reda ut brottet**. Den som tagits i förvar ska föras till närmaste fängelse eller till det fängelse där han eller hon avtjänat den fängelsestid som ingår i ett kombinationsstraff.

Brottspåföljdsmyndigheten ska utan dröjsmål och senast följande dag efter tagandet i förvar anmäla ärendet till tingsrätten på den ort där den som avtjänar kombinationsstraffet tagits i förvar eller till den tingsrätt inom vars domkrets han eller hon bor eller stadigvarande vistas, **eller i brådsakande fall till någon annan tingsrätt enligt vad som föreskrivs närmare genom förordning av justitieministeriet**. Anmälan ska göras skriftligt. Anmälan får också göras muntligt eller per telefon. En anmälan som gjorts muntligt eller per telefon ska utan dröjsmål lämnas till tingsrätten i **skriftlig form**.

På behandling av den som tagits i förvar tillämpas fängelselagen. Bestämmelser om beslutanderätt finns i 29 § 6 mom.

25 §

Behandling av tagande i förvar vid domstol

Tingsrätten ska ta ett ärende som gäller tagande i förvar till behandling utan dröjsmål och senast inom fyra dygn efter tagandet i förvar. Tingsrättens beslut om tagandet i förvar är i kraft tills tingsrätten meddelat sitt beslut i fråga om förvandling av övervakningstid. Om förutsättningar för tagande i förvar saknas, ska tingsrätten bestämma att den som tagits i förvar ska friges. Tingsrätten är domför med ordföranden ensam.

Vid behandlingen av ärendet ska Brottspåföljdsmyndigheten förelägga tingsrätten en utredning om förutsättningarna för tagande i förvar. Den som tagits i förvar ska närvara vid tingsrättens sammanträde, och han eller hon ska höras om förutsättningarna för tagandet i förvar. Om tingsrätten anser det lämpligt, kan behandlingen av ett ärende som gäller tagande i förvar också äga rum utan att den som tagits i förvar eller en företrädare för Brottspåföljdsmyndigheten är när-

Betänkande LaUB 9/2017 rd

varande i rättssalen, så att videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring anlitas och där de som deltar i behandlingen kan tala med och se varandra. (Nytt 2 mom.)

Den som ska tas i förvar har rätt att anlita ett biträde, och en försvarare ska på begäran av den som ska tas i förvar förordnas för honom eller henne. I fråga om förordnandet av en försvarare på tjänstens vägnar och i fråga om försvararen i övrigt gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). (Nytt 3 mom.)

I fråga om förfarandet vid tagande i förvar gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs om behandlingen av ett häktningssyrkande. Ett beslut om tagande i förvar får inte överklagas genom besvär. Den som tagits i förvar får anföra klagan över tingsrättens beslut. Ingen tidsfrist gäller för klagan. Klagan ska behandlas skyndsamt.

26 §

Förvandling av övervakningstid till fängelse

Om grunderna för förvandling av övervakningstiden till ovillkorligt fängelse föreskrivs i 16 och 19 §. **Den minimitid som kan förvandlas är fyra dagar.**

Ett ärende om förvandling av övervakningstiden till fängelse ska behandlas skyndsamt i den tingsrätt som har behandlat brottmålet i första instans eller inom vars domkrets den övervakade tagits i förvar eller inom vars domkrets den övervakade bor eller stadigvarande vistas. Tingsrätten är domför med ordföranden ensam. I övrigt iakttas vad som föreskrivs om rättegång i brottmål.

Besvär över ett beslut som domstolen har fattat ska behandlas skyndsamt. Domstolens beslut får verkställas även om det överklagas.

27 §

Förvandlingsförhållandet

Vid förvandlingen av övervakningstid till ovillkorligt fängelse motsvarar en dag oavtjänad övervakningstid en dag fängelse. Om en del av en dag som ingår i övervakningstiden avtjänats, anses den utgöra en helt avtjänad dag. På beräkning av den övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff tillämpas i övrigt 3 kap. 1 mom. i fängelselagen.

28 §

Avtjänande av övervakningstiden efter en dom om förvandling till fängelse

Brottspåföljdsmyndigheten kan låta den dömda fortsätta avtjäna övervakningstid som förvandlats till ovillkorligt fängelse som övervakningstid om den dömdes förutsättningar att klara av övervakningstiden förbättrats så att **det med fog kan antas att han eller hon klarar av övervakningstiden.** Brottspåföljdsmyndighetens bedömningscentrum ger sitt utlåtande om förutsättningarna att avtjäna övervakningstiden. I ett sådant fall avtjänas den del av övervakningstiden som återstår innan den förvandlades till fängelse, dock så att den tid som avtjänats i fängelse dras av.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Brottspåföljdsmyndighetens bedömningscentrum ska vid prövning av ett ärende som gäller fortsättande av övervakningstiden vidta åtgärder som avses i 8—10 § senast tre månader efter beslutet om förvandling av övervakningstiden, och därefter minst var tredje månad.

5 kap.

Bestämmelser om beslutanderätt

29 §

Beslutanderätt

Brottspåföljdsmyndighetens bedömningscentrum fastställer planen för strafftiden enligt 8 § och beslutar om ändring av planen för strafftiden enligt 15 §.

Verkställighetsdirektören, verkställighetschefen eller någon annan i arbetsordningen angiven tjänsteman svarar för beräkning av strafftiden och för i 22 § avsedd inräkning i strafftiden.

Fängelsedirektören, i arbetsordningen angivna tjänstemän som svarar för sysselsättningen eller säkerheten i fängelset, direktören för byrån för samhällspåföljder eller den i arbetsordningen angivna biträdande direktören beslutar om

- 1) tagande av blodprov enligt 13 § 2 mom.,
- 2) tillstånd att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden enligt 14 § 1 mom.,
- 3) beslut som ska fattas med anledning av anmälan enligt 14 § 2 mom.,
- 4) utredning och framställning till åklagaren enligt 16 §,
- 5) skriftlig varning enligt 18 § 1 mom.,
- 6) att göra en utredning enligt 19 § och om att lämna den till åklagaren,
- 7) anmälan till tingsrätten enligt 24 § 2 mom, (Ny)
- 8) ersättning av resekostnader enligt 33 §.

Direktören för byrån för samhällspåföljder eller den i arbetsordningen angivna biträdande direktören beslutar om efterlysning enligt 34 §.

En tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten beslutar om annan kontroll av drogfrihet enligt 13 § än tagande av blodprov och om säkerhetskontroll samt om frångående av föremål och ämnen som påträffats vid säkerhetskontrollen enligt 17 § och om utredning enligt 18 § 1 mom.

En tjänsteman som enligt 2 kap. 9 § i tvångsmedelslagen är anhållningsberättigad beslutar på begäran av Brottspåföljdsmyndigheten om hämtning enligt 20 § samt om tagande i förvar enligt 16 och 19 §.

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet beslutar på framställning av fängelsedirektören om att den dömd ska avtjäna av återstoden av övervakningstiden enligt 28 §.

30 §

Handräckning

Tjänstemän vid Brottspåföljdsmyndigheten har rätt att få handräckning av polisen enligt polislagen (872/2011) för att utföra ett tjänsteuppdrag.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Tjänstemän vid Brottspåföljdsmyndigheten har rätt att få handräckning av en anhållningsberättigad tjänsteman för tagande i förvar enligt 16 och 19 §.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

31 §

Förbud att tillämpa bestämmelserna om villkorlig frigivning och övervakad frihet på prov

På verkställighet av kombinationsstraff ska vad som föreskrivs om villkorlig frigivning och övervakad frihet på prov inte tillämpas.

32 §

Utgång av strafftiden vid kombinationsstraff

Kombinationsstraffet har avtjänats i sin helhet när den övervakningstid som ingår i straffet eller den övervakningstid som förvandlats till fängelse har avtjänats. En övervakad som avtjänat sitt straff i dess helhet ska ges ett intyg över avtjänat kombinationsstraff.

När övervakningstiden vid den tidpunkt som bestäms närmare i planen för strafftiden löper ut, ska den övervakade infinna sig vid en enhet vid Brottspåföljdsmyndigheten för att lämna tillbaka de tekniska övervakningsanordningar som har använts under övervakningstiden och för andra åtgärder i anslutning till frigivningen. Övervakningstiden kan också avslutas genom att en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten i samband med ett övervakarmöte eller ett annat möte tar ur bruk och omhändertar de tekniska anordningar som har använts vid verkställigheten av övervakningstiden samt överlämnar de handlingar som gäller frigivningen till den person som avtjänat sitt straff.

33 §

Resekostnader

Till den övervakade betalas med statliga medel kostnader för resor som behövs med tanke på övervakningen av verkställigheten.

Även resekostnader i samband med verksamhet enligt 6 § 1 mom. kan ersättas med statliga medel, om det i ett enskilt fall är motiverat med hänsyn till att den övervakade är medellös eller med hänsyn till grunden för resekostnaderna.

Kostnaderna betalas enligt de kostnader som användning av det billigaste allmänna fortskaffningsmedlet föranleder.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

34 §

Efterlysning

Om den övervakade ska tas i förvar och inte anträffas och det inte går att få reda på var den övervakade vistas, ska Brottspåföljdsmyndigheten utfärda en efterlysning av honom eller henne.

35 §

Ändringssökande

Den övervakade får begära omprövning av **eller anföra besvär över** Brottspåföljdsmyndighetens beslut om

- ~~1) tagande av blodprov enligt 13 § 2 mom.,~~
- 1) tillstånd till att tillfälligt avvika från en skyldighet som anges i planen för strafftiden enligt 14 §,**
- 2) framtagna av föremål och ämnen som påträffats vid säkerhetskontroller enligt 17 §,**
- 3) skriftlig varning enligt 18 §,**
- 4) inräkning i strafftiden enligt 22 §,**
- 5) ersättning av resekostnader enligt 33 §,**
- 6) något annat avgörande enligt 5 § i förvaltningsprocesslagen (586/1996) som träffats med stöd av denna lag, om inte överklagande har förbjudits med stöd av 36 §. (Ny)**

Regiondirektören vid Brottspåföljdsmyndigheten avgör begäran om omprövning enligt 1 mom. 1—4 och 6 punkten. Verkställighetsdirektören vid Brottspåföljdsmyndigheten avgör begäran om omprövning enligt 1 mom. 5 punkten, om inte det är fråga om ett beslut som han eller hon själv fattat.

Begäran om omprövning av ett beslut ska framställas skriftligen inom sju dagar från delfäendet av beslutet. Begäran om omprövning ska lämnas till regiondirektören, direktören för byrån för samhällspåföljder eller fängelsedirektören. Om det är fråga om beslut enligt 1 mom. 5 punkten, ska begäran om omprövning lämnas till verkställighetsdirektören vid Brottspåföljdsmyndigheten. Begäran om omprövning ska behandlas skyndsamt. På behandlingen av begäran om omprövning tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 91 och 92 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

36 § (Ny)

Förbud mot att söka ändring

En övervakad får inte begära omprövning av eller anföra besvär över följande beslut av Brottspåföljdsmyndigheten:

- 1) planen för strafftiden enligt 8 §,**
- 2) ändring av planen för strafftiden enligt 15 §,**
- 3) ett beslut enligt 28 § om fortsatt avtjänande av övervakningstid eller fortsättande av övervakningstid som förvandlats till fängelse.**

~~Besvär ska anföras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. På behandlingen av besvär tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 89—92 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.~~

Betänkande LaUB 9/2017 rd

37 §

Besvär hos förvaltningsdomstolen

Beslut av regiondirektören eller verkställighetsdirektören med anledning av en begäran om omprövning och andra beslut av verkställighetsdirektören får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besvären ska anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets regiondirektören har fattat beslutet med anledning av en begäran om omprövning. Besvär över beslut av verkställighetsdirektören ska anföras hos Helsingfors förvaltningsdomstol.

Besvär ska anföras inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. På behandlingen av besvär tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 89—92 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

38 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

1) hur de handlingar som hänför sig till övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff ska upprättas och behandlas samt om innehållet i handlingarna,

2) säkerhetskontroller och registrering av dem,

3) hur ett misstänkt berusningstillstånd hos den övervakade ska konstateras och registreras,

4) hur den övervakades brott mot sina skyldigheter ska utredas och registreras,

5) hurdan verksamhet som kan godkännas som verksamhet enligt 6 §,

6) säkerhetskontroller och registrering av föremål och ämnen som lämnas till polisen,

7) formen för och innehållet i beslut om tagande i förvar,

8) tillåtna maktmedelsredskap,

9) ersättning av resekostnader för den som avtjänar övervakningstid,

10) hur tidpunkten för frigivning bestäms.

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet får meddela närmare föreskrifter om

1) beredning av övervakningstid,

2) avtjänande av övervakningstid,

3) grunderna för avvikelser från verksamhetsskyldigheten,

4) tvingande och oförutsedda situationer enligt 14 § 2 mom. samt om innehållet i anmälan enligt det momentet,

5) det förfarande som ska iaktas vid frigivning.

39 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

På brott som har begåtts före ikraftträdandet av denna lag och på verkställigheten av straff som följer av ett sådant brott tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av lagen om förfarandet vid frigivning av långtidsfångar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om förfarandet vid frigivning av långtidsfångar (781/2005) lagens rubrik, 1 § 1 mom. och 9 §, av dem 1 § 1 mom. och 9 § sådana de lyder i lag 737/2011, som följer:

Lag

om förfarandet vid frigivning av livstidsfångar

1 §

Ansökan

Ett ärende som gäller villkorlig frigivning av fångar som dömts till fängelse på livstid ska behandlas vid Helsingfors hovrätt, där ärendet väcks på ansökan av fången i fråga.

— — — — —

9 §

Förbud mot verkställighet av villkorlig frigivning

När Brottsförmyndigheten centralförvaltningsenhet för ett ärende som gäller villkorlig frigivning till Helsingfors hovrätt för ny behandling på det sätt som avses i 2 c kap. 10 § 3 mom. i strafflagen, kan hovrätten förbjuda verkställigheten av beslutet om villkorlig frigivning för den tid den nya behandlingen pågår.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 17 kap. 37 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i rättegångsbalken 17 kap. 37 § 4 mom., sådan den lyder i lag 732/2015, och *ändras* 17 kap. 37 § 3 mom., sådant det lyder i lag 732/2015, som följer:

17 kap.

Om bevisning

37 §

Innan ett beslut om dömande till kombinationsstraff enligt 2 c kap. 11 § i strafflagen fattas, ska den åtalade åläggas att genomgå sinnesundersökning. Domstolen ska samtidigt begära ett utlåtande om huruvida den åtalade ska anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i fängelselagen (767/2005) 3 kap. 1 § 2 mom. **och 7 a § 2 mom.**, 8 kap. 14 § 2 mom., 14 kap. 3 § 1 mom. och 11 § 1 och 2 mom. samt 19 kap. 5 § 2 mom., sådana de lyder, 3 kap. 1 § 2 mom. **och 7 a § 2 mom.**, 8 kap. 14 § 2 mom. och 19 kap. 5 § 2 mom., i lag 393/2015 och 14 kap. 3 § 1 mom. och 11 § 1 och 2 mom. i lag 735/2011, som följer:

Betänkande LaUB 9/2017 rd

3 kap.

Beräkning av strafftid

1 §

Beräkning av längden av fängelsestraff på viss tid

Den avräkning av tiden för frihetsberövande som utförs med stöd av 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) räknas i dagar. Avräkningen beaktas i straffverkställigheten enligt vad som fastställts i domstolens beslut. En avräkning som hänför sig till en och samma kalendertid beaktas endast en gång. Om den dömden under den nämnda kalendertiden har avtjänat ett fängelsestraff eller förvandringsstraff, ska avräkning inte göras för denna tid. Fängelsestraffet är helt avtjänat när den prøvotid som avses i 2 c kap. 13 § i strafflagen har löpt ut. Ett kombinationsstraff är helt avtjänat när den övervakningstid som följer på fängelsestraffet eller den övervakningstid som förvandlats till fängelse har löpt ut.

7 a § (Ny)

Straffidsbeslut

I straffidsbeslutet för den som avtjänar fängelse på livstid ~~eller straffet i dess helhet~~ anges den tidpunkt vid vilken fången tidigast kan friges villkorligt. ~~I beslutet om ett kombinationsstraff anges övervakningstiden och den tidpunkt vid vilken den börjar.~~

8 kap.

Sysselsättning

14 §

Beslutanderätt

Brottsförmyndighetens centralförvaltningsenhet beslutar dock om tillstånd till civilt arbete, tillstånd till studier och placering i anstalt utanför fängelset för fångar som avtjänar livstids fängelse samt för fångar som avtjänar kombinationsstraff enligt 2 c kap. 11 § i strafflagen.

Betänkande LaUB 9/2017 rd

14 kap.

Permission

3 §

Den tidigaste tidpunkten för permission som beviljas på basis av strafftidens längd

Permission på basis av strafftidens längd kan på ansökan beviljas när två tredjedelar, dock minst två månader, har avtjänats av strafftiden fram till villkorlig frigivning eller av fängelseiden som hör till kombinationsstraffet enligt 2 c kap. i strafflagen (fängelseid).

11 §

Beslutanderätt

Beslut om beviljande och återkallande av permission samt om tidigareläggning enligt 3 § 3 mom. och betalning av kostnader för resor under permission enligt 10 § 2 mom. fattas av fängelseidirektören eller en av direktören förordnad säkerhets- eller sysselsättningsansvarig.

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet beslutar dock om permission och betalning av kostnader för resor under permission, om

1) den som avtjänar fängelse på livstid eller ett kombinationsstraff ansöker om permission med stöd av 2—5 §, eller

2) permissionen gäller vistelse i någon annan stat än Finland.

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under för-mildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten (1069/2015)
6 § 3 och 4 mom. samt
fogas till 6 § ett nytt 5 mom. som följer:

6 §

Samhällspåföljdsregistret

Samhällspåföljdsregistret innehåller uppgifter som hänför sig till verkställigheten av övervakningstiden enligt lagen om verkställighet av kombinationsstraff (/) om innehållet och bestämmelserna i planen för strafftiden, om läkemedel som den övervakade använder och som syns som positiva resultat i drogtest, om brott mot skyldigheter och påföljderna för dessa samt andra uppgifter som hänför sig till verkställigheten.

I samhällspåföljdsregistret ingår ett klientregister för socialvård som innehåller uppgifter som har samband med de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. om behovet av socialvård för brottsmisstänkta eller personer som avtjänar samhällspåföljder och om socialvårdstjänster, stödåtgärder eller andra förmåner inom socialvården som dessa får. Bestämmelser om sekretessplikten när det gäller uppgifter som ingår i det klientregister för socialvård som avses ovan och om övrig behandling av uppgifter finns i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007) och lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015).

I uppgifterna om brottsmisstänkta eller personer som avtjänar samhällspåföljder kan det även ingå sådana för behandlingen av de frågor som avses i 1—4 mom. nödvändiga uppgifter som gäller nära anhöriga till brottsmisstänkta eller till dem som avtjänar samhällspåföljder, eller som gäller andra personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 2 § i straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i straffregisterlagen (770/1993) 2 § 1 mom. och 2 § 3 mom. 11 punkten, sådana de lyder, 2 § 1 mom. i lag 331/2011 och 2 § 3 mom. 11 punkten, i lag 215/2012, som följer:

2 §

I straffregistret antecknas på basis av domstolarnas meddelanden uppgifter om avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts till ovillkorligt fängelse, kombinationsstraff, övervakningsstraff, samhällstjänst eller villkorligt fängelse eller till böter, samhällstjänst eller övervakning utöver villkorligt fängelse, till ungdomsstraff, böter i stället för ungdomsstraff eller till avsättning, eller genom vilka någon lämnats obestraftad med stöd av 3 kap. 4 § 1 eller 2 mom. i strafflagen (39/1889). I straffregistret antecknas dock inte uppgifter om förvandlingsstraff för böter eller fängelsestraff eller övervakningsstraff som har dömts ut med stöd av civiltjänstlagen (1446/2007) eller värnpliktslagen (1438/2007). I straffregistret antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka en juridisk person har dömts till samfundsbot.

I straffregistret antecknas följande uppgifter:

11) frigivning från fängelse, oavtjänat reststraff, prøvotidens utgång vid villkorlig frihet, inledande av en övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff och avtjänande av kombinationsstraff,

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 13 och 32 § i lagen om övervakad frihet på prov

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om övervakad frihet på prov (629/2013) rubriken för 13 § och 13 § 1 och 2 mom. samt 32 § 1 mom., sådana rubriken för 13 § och 13 § 1 mom. samt 32 § 1 mom. lyder i lag 404/2015 och 13 § 2 mom. i lag 1643/2015, som följer:

13 §

Beredning av övervakad frihet på prov för livstidsfångar

Vid beredningen av övervakad frihet på prov för fångar som avtjänar fängelsestraff på livstid, ska fängelset ge ett utlåtande om huruvida förutsättningarna för frihet på prov uppfylls. Till utlåtandet ska fogas ett förslag till plan för strafftiden för friheten på prov, en bedömning av genomförandet av planen för strafftiden samt andra handlingar som behövs. Förslaget till plan för strafftiden ska innehålla de uppgifter som avses i 14 §. Till handlingarna fogas skriftliga samtycken av fången och den person eller de personer som avses i 3 § 2 mom. Förslaget till plan för strafftiden, de övriga behövliga handlingarna och fängelsets utlåtande sänds till bedömningscentrumet inom den brottspåföljdsregion som behandlar ärendet.

Bedömningscentrumet ska vid behov stå i kontakt med de myndigheter, inrättningar, samman slutningar och enskilda personer som berörs av verkställigheten av friheten på prov samt vid behov kalla fången personligen till bedömningscentrumet för en bedömning. Bedömningscentrumet ger sitt utlåtande om huruvida den övervakade friheten på prov i fråga om fången som avtjänar ett fängelsestraff på livstid upprätthåller och främjar hans eller hennes färdigheter för anpassning i samhället, samt reder ut huruvida de övriga förutsättningarna för övervakad frihet på prov uppfylls. Särskilda bestämmelser gäller för utlåtandet från Enheten för hälso- och sjukvård för fångar.

— — — — —

32 §

Beslutanderätt

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet fattar beslut om placering av en fånge som avtjänar fängelse på livstid i övervakad frihet på prov. Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet fattar beslut om tillstånd enligt 21 § 1 mom. att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden, om tillståndet gäller att personen i fråga avlägsnar sig från Finlands territorium.

— — — — —

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 24 § 1 mom. 27 punkten, sådan den lyder i lag 405/2015, som följer:

24 §

Sekretessbelagda myndighetshandlingar

Om inte något annat föreskrivs särskilt, är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda:

— — — — —
27) handlingar som innehåller uppgifter om rättspsykiatrisk sinnesundersökning av en åtalad, påföljdsutredning av en ung brottsmisstänkt, plan för strafftiden för ungdomsstraff, påföljdsutredning i samband med samhällstjänst eller övervakningsstraff som utförs i stället för fängelsestraff, utredning av förutsättningarna för övervakningsstraff, plan för strafftiden, frigivningsplan, övervakningsplan samt utlåtande som lämnats för förfarandet vid frigivning av livstidsfångar eller för övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff,
— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 9 § 1 mom. 4 punkten, sådan den lyder i lag 406/2015, som följer:

9 §

Sekretessbelagda rättegångshandlingar

En rättegångshandling är sekretessbelagd till den del den innehåller

4) uppgifter om rättspsykiatrisk sinnesundersökning av en åtalad, påföljdsutredning av en ung brottsmisstänkt, plan för strafftiden för ungdomsstraff, påföljdsutredning i samband med samhällstjänst eller övervakningsstraff som utförs i stället för fängelsestraff, utlåtande som lämnats för förfarandet vid frigivning av livstidsfångar eller för övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff eller uppgifter som finns i straffregistret,

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter (894/1946) 1 § 3 mom., sådant det lyder i lag 334/2011, som följer:

Betänkande LaUB 9/2017 rd

1 §

Denna lag tillämpas även på den som i stället för att hållas i anstalt har förordnats till eller placerats i arbete utom anstalten eller som utan lön utför arbete eller uppgifter som hör till övervakningsstraff, samhällstjänst eller ungdomsstraff. Lagen tillämpas dessutom på den som utför uppgifter eller fullföljer program som ingår i övervakning av villkorlig frihet, övervakad frihet på prov eller övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 14 § i brottsskadelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i brottsskadelagen (1204/2005) rubriken för 14 § och 14 § 1 mom., sådana de lyder i lag 335/2011, som följer:

14 §

Sakskada som orsakats av någon som avtjänar ett straff i frihet

Med stöd av denna lag ersätts sakskada som någon som har dömts till övervakningsstraff, samhällstjänst eller ungdomsstraff eller någon som avtjänar en övervakningstid som ingår i ett kombinationsstraff eller som placerats i övervakad frihet på prov, vid utförandet av oavlönat arbete eller oavlönade uppgifter som hör till straffet, har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller platsen där orientering i arbetslivet och i utförande av arbete ges, eller orsakat en utomstående.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande LaUB 9/2017 rd

Helsingfors 6.10.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Pia Kauma saml
medlem Niilo Keränen cent
medlem Suna Kymäläinen sd
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Sanna Marin sd
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Antti Rantakangas cent
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ville Tavio saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.

Betänkande LaUB 9/2017 rd
Reservation

RESERVATION

Motivering

Kombinationsstraffet ska bestå av ett ovillkorligt fängelsestraff och en övervakningstid. Straffet är bara tänkt att användas i exceptionella situationer, när en gärningsman ska anses vara synnerligen farlig med tanke på någon annans liv, hälsa eller frihet. Syftet är förstäeligt och gott.

Grundlagsutskottet påpekade i sitt utlåtande GrUU 10/2017 rd för lagutskottet att det genom kombinationsstraffet är möjligt att överskrida den föreskrivna maximilängden på straffet för ett brott. Till exempel kan för dråp dömas till högst åtta års fängelse. Om tingsrätten dömer ut det fulla fängelsestraffet på åtta år för ett dråp och dessutom en övervakningstid på ett år blir det totala straffet nio år. Maximilängden på straffet är då en annan än det som framgår av paragrafen.

Grundlagsutskottet betonar i sitt utlåtande att den föreslagna regleringen är ”möjlig i konstitutionellt hänseende. Dock bör inställningen till ett sådant förfarande vara mycket restriktiv” (GrUU 10/2017 rd, s. 4). Grundlagsutskottet anser att lagutskottet bör överväga att ändra paragrafen så att maximilängden för kombinationsstraff håller sig inom den straffskala som framgår av straffbestämmelsen för respektive brott.

Lagutskottet bör allvarligt beakta grundlagsutskottets rekommendationer, nu och i framtiden. Vi anser följaktligen att lagutskottet borde ha stannat för att ändra paragrafen på det sätt som grundlagsutskottet föreslagit.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet men 2 c kap. 11 § och 6 kap. 2 § i lagförslag 1 med ändringar (*Reservationens ändringsförslag*).

2 c kap.

Om fängelse

11 §

Kombinationsstraff

När en domstol dömer ut ett straff, kan den på yrkande av åklagaren besluta att den åtalade döms till ett kombinationsstraff som består av ovillkorligt fängelse i högst den tid som enligt de bestämmelser som tillämpas på fallet utgör maximistraffet för brottet och av en omedelbart därpå följande övervakningstid på ett år. På kombinationsstraff ska vad som föreskrivs om villkorlig frigivning och övervakad frihet på prov inte tillämpas..

Betänkande LaUB 9/2017 rd
Reservation

(2—5 mom. som i LaUB)

6 kap.

Särskilda bestämmelser

2 §

Straffskala och avvikelser från den

Ett straff bestäms enligt den straffskala som gäller för brottet i fråga. Från den kan avvika enligt 8 §. ~~Maximistraflet enligt straffskalan får överskridas så som anges i 2 e kap. 11 §.~~ Maximistraflet enligt straffskalan får överskridas ~~också~~ så som anges i 7 kap.

Helsingfors 6.10.2017

Eva Biaudet sv
Antero Laukkanen kd